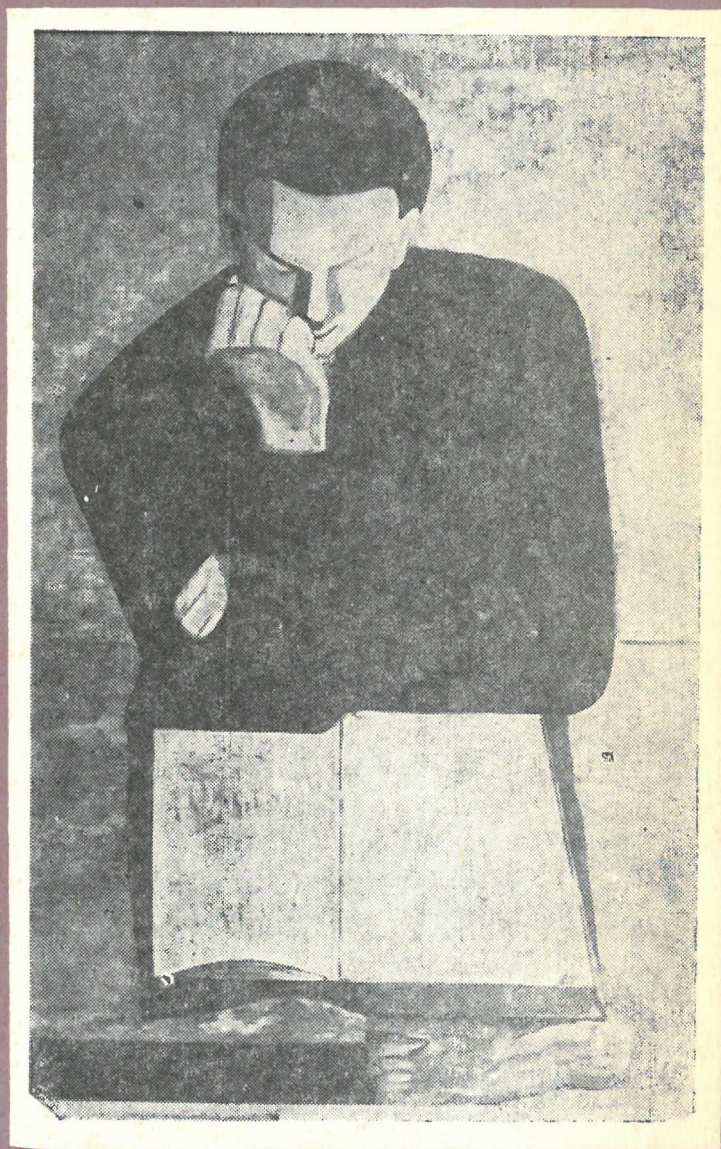

4

fejér megyei

könyvtáros

XI. ÉVFOLYAM, NOVEMBER

1971

FEJÉR MEGYE KÖNYVTÁROSAINAK TÁJÉKOZTATÓJA

tartalom

MURÁNYI LAJOS	Az általános iskolai könyvtárak fejlesztésének problémái Fejér megyében	3
	ZENEI RÉSZLEGEK A KÖNYVTÁRAKBAN	
ROHÁCS ERVIN	Az új szolgáltatás helye és szerepe a könyvtárban	10
KÉGLI FERENC	A zeneműtári különgyűjtemény állományának kialakítása, nyilvántartása és feldolgozása	14
CSIZMADIA VALÉRIA	Néhány technikai tanács a zenei részlegek berendezéseinek működtetéséhez	17
	K ö n y v t á r r ó l k ö n y v t á r r a	
	A Szerszámgépipari Művek székesfehérvári Köszörügépgyárának műszaki könyvtára (nl)	20
	A l a p o k b a n o l v a s t u k	
	Igény és szükséglet (-nyl-)	
PÁLFALVI MÁRIA	Először a lehetőséget kell megteremtteni	26
CSABA ORSOLYA	Guruló Uránia	28
	A z o l v a s ó n é p é r t	
	"Kell a jó könyv" olvasópályázat	31
	A Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó V. olvasónapló-pályázata	32
	E z t l á t t u k	
NÉDA LÁSZLÓNÉ	Gyermekillusztrátorok Dunaujvárosban	34
	K ö n y v e s p o l c	
	1971. július - október (T. Gy. I.)	36
	H i r e k	37

Fejér megyei

K ö n y v t á r o s

Fejér megye
könyvtárosainak
tájékoztatója
(Körlevélként)

SZERKESZTI

a Szerkesztő Bizottság
Tagjai:

Dr. Csongor Endréné,
Gévay Ágnes, Juhász Jenő,
Neményi László,
Tóth György István

KIADJA

a Vörösmarty Mihály
Megyei Könyvtár
Székesfehérvár,
Bartók Béla tér 1.
Telefon: 126-84
Felelős kiadó:
Dr. Csongor Endréné

KÉSZÜLT

az ÉM.26. számú Építőipari
Vállalat
sokszorosító üzemében
400 pld. - Romayor
7105 - Dunaujváros

E számunkban ÁRON NAGY LAJOS Munkácsy-dijas
festőművész ex libriseit és PÁLFALVI MÁRIA
tusrajzait közöljük

E S Z Á M U N K M U N K A T Á R S A I

CSABA ORSOLYA, a Vörösmarty Mihály Me-
gyei Könyvtár munkatársa; CSIZMADIA VALÉ-
RIA, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár
munkatársa; KÉGLI FERENC, a Vörösmarty Mi-
hály Megyei Könyvtár munkatársa; MURÁNYI
LAJOS, a Fejér megyei Pedagógus Továbbkép-
ző Kabinet munkatársa; NÉDA LÁSZLÓNÉ, a Vö-
rösmarty Mihály Megyei Könyvtár gyermek-
könyvtárosa; NEMÉNYI LÁSZLÓ, a Vörösmarty
Mihály Megyei Könyvtár munkatársa; PÁLFAL-
VI MÁRIA, a VIDEOTON szakszervezeti könyv-
tárosa; ROHÁCS ERVIN, a bicskei Vajda Já-
nos Könyvtár igazgatója; TÓTH GYÖRGY IST-
VÁN, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár
igazgatóhelyettese

A borítón Dési Huber István Olvasó munkás című festményének reprodukciója

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI KÖNYVTÁRAK
FEJLESZTÉSÉNEK PROBLÉMÁI FEJÉR MEGYÉBEN

"Az olvasásra nevelés célja: a szocialista világnézet és erkölcsi magatartás, az önálló tájékozódó készség fejlesztése a tudomány és a művészetek világában, a könyv- és könyvtárhasználat megtanítása, szokássá tétele. A gyermek- és ifjkorban kialakult olvasási szokások, a könyv szeretete alapozza meg a felnőtt társadalom művelődési igényeit."

(A 18 éven aluli ifjuság olvasási igényei és könyvtári ellátása. = Könyv és Nevelés, 1970. 4-5. sz. 27. l.)

A fenti tanulmányrészlet tömören fogalmazza meg azt a tételt, melyet szinte valamennyi folyóiratunkban és napilapunkban újra meg újra olvashatunk: a könyv az ismeretek megszerzésének elengedhetetlen forrása és eszköze.

Nem feladatomban ebben az írásban a könyv, az olvasás és nevelés összefüggéseiről beszélni, de nem lehet elégszer hangoztatni, hogy az olvasás, a könyv ma a - pedagógiai és művelődési szempontból - több, mint "nemes időtöltés" vagy "konzervatív információhordozó", hiszen korunkban "olyan szakemberekre van szükség, akik gyorsan tudnak igazodni a változásokhoz, a fejlődéshez; ... ehhez az szükséges, hogy képesek legyenek az önképzésre, az önművelésre ...", - és ebben az olvasás (a könyvek és folyóiratok) játsszák a főszerepet. A fenti gondolatok az V. Nevelésügyi Kongresszus téziseiben olvashatóak, de idézhetnénk ugyanígy a III. Országos Könyvtárügyi Konferencia téziseiből vagy az MSzMP KB Ifjúságpolitikai Határozatából. Mindezek arról tanuskodnak, hogy a tanulás, művelődés kérdéseinek előtérbe kerülésével, ha úgy tetszik: "produktivitásuk elismerésével", a figyelem középpontjába került a könyv és az olvasás szerepe is.

Az említett fórumokon a szakértők által is megfogalmazott tézisek azonban nem hatoltak be a gyakorlat olyan fontos területére, mint az iskola. Ezzel az általánosítással nem akarok megbántani lelkiismeretes pedagógusokat, akik a fenti gondolatokat már évek óta vallják és munkájukban nap mint nap alkalmazzák. Nem akarok átsiklani olyan fontos tényeken sem, mint az iskolák anyagi ellátottságának, felszereltségének hiányosságai, melyek a mindennapi munkában bosszantó akadályokként jelentkeznek. Azt sem felejtettem el, hogy amikor még szükségtantermekben szorongunk, nehéz ötven négyzetméter alapterületű, helybenolvasást és kutatómunkát biztosító iskolai könyvtárról beszélni, de tervezni, ha úgy tetszik, "álmodozni" kell és szükséges. Azért is, mert a fenti munkafeltételeket is meg kell javítani ahhoz, hogy az oktatás színvonala,

az ország "szellemi produktivitása" emelkedjék. Már most, a jelenlegi viszonyok között is sokkal jobban állnánk, ha meglévő lehetőségeinket eddig kihasználtuk volna.

Az iskolai könyvtár fejlesztése legalább olyan fontos, mint egy jól felszerelt kémia szertáré. Nem a fontossági sorrendről, alá- vagy fölérendeltségről kell beszélni tantárgyak és könyvtár között, hanem megérteni, elismerni és elérni azokat a célokat, melyeket a szűkebb és tágabb értelemben vett olvasásra nevelés feladatként ró - szakigazgatástól pedagógusig - a társadalomra. Korunkban legalább olyan fontos az iskola szerepe a tanulók önálló tájékozódási készségének kialakításában, mint az ismeretek nyújtásában.

Miután leszögeztük, mit vár a társadalom az olvasástól, az önálló ismeretszerzés, ismeretbővítés és tájékozódás eszköztől, majd megállapítottuk, hogy ezek az elvárások nem hatoltak be az iskolai gyakorlatba, vizsgáljuk meg megyénk általános iskoláinak könyvtárait, először a statisztikai adatok tükrében. (Lásd a következő oldal táblázatát!)

Ezek az adatok az iskolák által készített statisztikákból származnak és az 1970. szeptember 15-i állapotot tükrözik. Elemzésükkor figyelembe kell vennünk, hogy az 1969/70-es tanévben országosan - a járási és városi költségvetési keretek helytelen felhasználása következtében - 4 millióval, az előző évi gyarapítási összeg 41 %-ával csökkent az iskolai könyvtárak beszerzési kerete. Így kell szemügyre vennünk a megyei és országos adatok összehasonlítását.

A fenti adatokat - melyek pontosságát nem szavatoljuk, hiszen valamennyit ellenőrizni nem állt módunkban - szerencsésen egészítik ki azok a válaszok, melyeket a Fejér megyei Továbbképzési Kabinet által kiküldött felmérési adatlapokon kaptunk.* A kérdőívet minden osztott általános iskolának megküldtük, egy-két részben osztott iskolát sem hagytunk ki. Végül is 113 általános iskola küldött vissza értékelhető, kitöltött adatlapot. A továbbiakban ezek összegzését kíséreljük meg.

Az 1970. év elején kiküldött kérdőíveket - mint említettem - 113 általános iskola juttatta vissza. Mivel a kiválasztás az osztott iskolákra helyezte a fő hangsúlyt, a kitöltött ívek reprezentálják a járássok, városok iskolai könyvtárainak helyzetét. A beküldött kérdőívek megoszlása:

Bicskei járás	12	Székesfehérvári járás	33
Dunaujvárosi járás	14		
Móri járás	17	Székesfehérvár	11
Sárbogárdi járás	19	Dunaujváros	7

* A kérdőíves felmérésről említést tesz Koncz László, a Fejér megyei Továbbképzési Kabinet vezetője, a Fejér megyei Hírlap 1971. május 9-i számában (Az iskolai könyvtárak ügye pedagógiai ügy).

ÁLTALÁNOS ISKOLAI KÖNYVTÁRAK

Járás, város	I f j u s á g i					N e v e l ő i		Nap- közi
	Állomány (kötet)	Kölcsönzött kötetek száma	Olvasók száma	Gyarapodás köt. Ft.	Állomány (kötet)	Gyarapodás köt. Ft.		
Bicskei járás	14626	11506	1815	490	15540	1779	27981	351
Dunaujvárosi j.	19939	12712	2714	315	19795	898	16729	852
Móri járás	18646	16589	2949	841	12213	1224	37522	680
Sárbogárdi j.	16214	14763	3631	703	18408	1142	27461	740
Szfehérvári j.	24545	31239	5179	540	25807	1706	52422	585
Dunaujváros	13051	26818	2419	1435	9279	967	13304	56
Székesfehérvár	16663	19456	2930	325	14737	1113	25510	1166
ÖSSZESEN:	123684	133083	22136	4649	115779	8829	200929	4430
Országos átlag	115875	112648	24346	4746	145388	8425	183788	--

ELHELYEZÉS. - A könyvtár számára külön helyiség csupán 20 iskolában áll rendelkezésre (18 %), tanteremben tartják a könyvtárat 76, egyéb helyiségben pedig 17 iskolában. (Ezen gondnoki és uttörőszoba, ebédlő, zsibongó, igazgatói iroda, folyosó, szertár értendő.) Azt is el kell mondani, hogy ez a külön helyiség is csak az állományvédelem biztonságát szolgálja, de nem könyvtár, a szó igazi értelmében. A külön, önálló könyvtári helyiség megteremtése, a könyvek esztétikus elhelyezése, a szabadpolcos rendszer bevezetése nemcsak követelmény, hanem sok helyen megvalósítható lehetőség is. Itt is igaz, hogy körültekintéssel, a meglévő lehetőségek alapos felméréseivel nem túl illuzórikus ez az igény. Hozzátenném, a gyönyörűen berendezett gazdag iskolai könyvtár ö n m a g á b a n még nem elég: mindenekelőtt a korszerű pedagógiai szemléletnek kell érvényre jutnia.

ÁLLOMÁNYÖSSZETÉTEL ÉS FEJLESZTÉS. - A kérdőíven a szépirodalmi és ismeretterjesztő művek arányát kértük feltüntetni. Amellett, hogy az iskolák zömében a nevelői könyvtár fejlesztésére sokkal több jut, mint az ifjúságra, meg kell állapítanunk azt is, hogy az állományösszetétel sem megfelelő. Az ifjúsági könyvtárban tulsúlyban vannak a szépirodalmi művek (több mint 80 %), s ennek ellenére a szükséges kötelező olvasmányok sem állnak rendelkezésre. A nevelői könyvtárban természetesen fordított a helyzet, de itt is található szép számmal olyan művek, főleg szépirodalmiak, amelyek nem tartoznak gyűjtőköréhez. Az ifjúsági könyvtárakról az is elmondható, hogy kevés kivételtől eltekintve elöregedett állománnyal rendelkeznek.

A statisztikai adatokból kitűnt, hogy milyen összegeket fordítanak a járások, városok a könyvtárak állománygyarapítására; a kérdőívekről a beszerzés módjáról és az iskolánkénti átlagról is képet kapunk:

Járások, városok	Beszerzési átlag iskolánként (Ft)	Beszerzés	
		központi	önálló
Bicskei járás	808	11	1
Dunaujvárosi járás	515	11	3
Móri járás	2348	-	17
Sárbogárdi járás	575	17	2
Székesfehérvári j.	922	29	4
Dunaujváros	4640	-	7
Székesfehérvár	1500	-	11

Ki kell emelnünk a móri járást, ahol az iskolák az ÁKV-val szerződtek és az Uj Könyvek alapján szerzeményeznek. Hogy egyes iskolák ennek ellenére sem élnek a kitűnő lehetőséggel, arra mutat, hogy itt is a szemlélettel van baj. Az adatokból az is kitűnik, hogy a városi átlag

sokkal magasabb (3050 Ft), mint a községi (750 Ft). Ezek után nem csodálkozhatunk azon, hogy folyamatos beszerzés alig van egy-két iskolában. A kérdőíven nem szerepel - nem szerepelhetett - a leltárkönyvek állapotának kérdése; a leltárkönyvek vezetése, a törlések és selejtezések végrehajtása, adminisztrációja nem kielégítő.

AZ ISKOLAI KÖNYVTÁROSOK MUNKAKÖRÜLMÉNYEI ÉS DIJAZÁSA. - A Fejér megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya 1969. márciusában rendelkezett az iskolai könyvtárosok tiszteletdíjáról: 1969. január 1-től az állomány kötetszámától és a forgalom mértékétől függő tiszteletdíjat biztosít a könyvtárosoknak. Ez az összeg 150-tól 750 Ft-ig terjedhet, félévenként. Ez által az országban először Fejér megyében részesültek szerény díjazásban azok az iskolai könyvtárosok, akik eddig tevékenységüket minden ellenszolgáltatás nélkül végezték. Ennek ellenére a 113 intézmény közül csak 59 jelezte, hogy munkájáért a könyvtáros tiszteletdíjat kap. Ez az összeg átlagosan 645 Ft. A tiszteletdíjak járásonkénti, városenkénti megoszlása:

Bicskei járás	725 Ft	Székesfehérvári járás	-
Dunaujvárosi járás	600 "		(nincs adat)
Móri járás	612 "	Székesfehérvár	586 Ft
Sárbogárdi járás	500 "	Dunaujváros	850 "

A nyitvatartás a vizsgált iskolákban heti két óra. Ez természetesen nagyon kevés, és a könyvtárak kihasználtsága sem teljes. A könyvtárosi teendők - ahol komolyan veszik - ennél sokkal több időt igényelnek, ha csak a kölcsönzés technikai lebonyolítását vesszük figyelembe.

AZ ISKOLAI KÖNYVTÁR ÉS A KÖZSÉGI, VÁROSI KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK KAPCSOLATA. - Az iskolai könyvtárak jelenlegi helyzetében sokat jelent a községi könyvtárral való jó viszony, az oktató-nevelő munka támogatása szempontjából. Így öröndetes, hogy a megkérdezettek 67 %-a jó kapcsolatot épített ki a községi könyvtárral. (a kapcsolat jellegéről és minőségéről csak szórványos adataink vannak), 25 %-nak nincs kapcsolata, 8 % nem válaszolt a kérdésre. A kérdőív nem tette fel világosan a kérdést arra nézve, hogy az iskolai könyvtár és a községi könyvtár ki tudja-e elégíteni mind az oktató-nevelő munkában jelentkező igényeket, mind a pedagógusok könyvigényeit, mivel az igény jellegét nem körvonalazta pontosan. Így a kapott adatok a fentiek figyelembe vételével értékelendők.

Ezek szerint az iskolai könyvtárak 69 %-a megfelelő segítséget nyújt az oktató-nevelő munkához, 26 %-a csak részben és 4 %-a nem nyújt segítséget. Arra vonatkozóan, hogy az iskolai könyvtárak milyen mértékben elégítik ki a pedagógusok könyvigényeit, a könyvtárak 35 %-a kielégítőnek, 14 %-a csak részben kielégítőnek és 17 %-a nem kielégítőnek minősítette az ellátást. (E kérdésre nem válaszolt 34 %.)

A KÖNYVTÁROS-PEDAGÓGUSOK ÉSZREVÉTELEI. - A kérdőív utolsó rovata az egyéni észrevételek és kérdések megfogalmazását kérte. Általában röviden,

tőmondatokban válaszoltak, de néhány pedagógus saját helyzetét elemezve, szinte kisebb tanulmányt írt az iskolai könyvtár problémáiról. Csak röviden, adatokkal szemléltetném a kérések megoszlását, s azt a nagyon rokonszenves tényt, hogy nem elsősorban a költségvetési keretet keveslik a nevelők: szakmai tanfolyamot szeretnének 27 iskolából, könyvespolcokat, szekrényeket, asztalokat 24, pénzt állományfejlesztésre 18, a megjelenő könyvekről jegyzéket 18, helyiséget 14, órakedvezményt 6 iskolából, és mindössze 2 iskolából jelezték igényként, hogy az igazgató értékelje munkájukat.

Összefoglalva tehát megállapíthatjuk, hogy sürgető feladat az általános iskolák könyvtárainak fejlesztése, személyi- és anyagi feltételeinek megjavítása és elsősorban a korszerű pedagógiai szemlélet kialakítása, hiszen ez utóbbi ad lehetőséget arra, hogy a meglévő adottságokat a korszerű oktató-nevelő munka szolgálatába állíthassuk, s csak általa éri el célját a korszerű nevelésben az iskolai könyvtár.

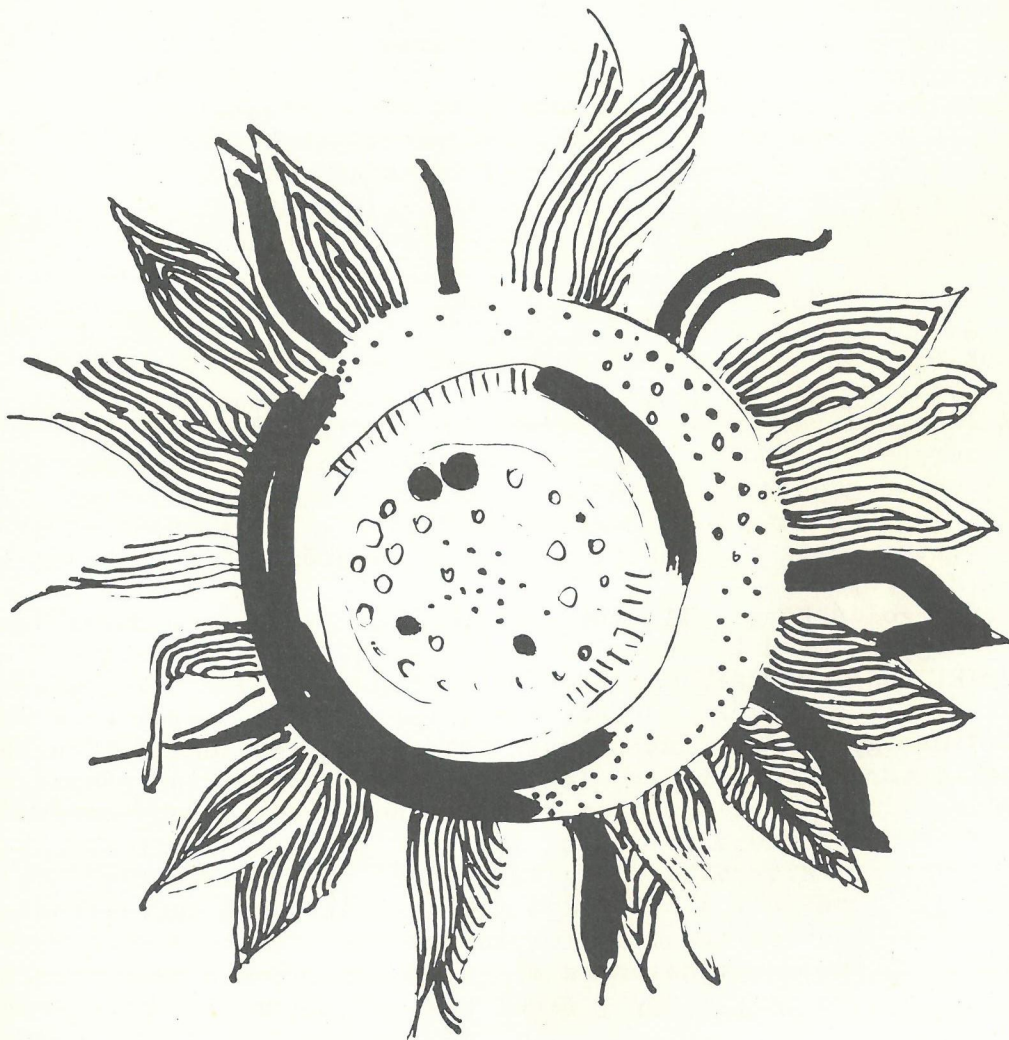
Elsőként a személyi feltételek megjavítását említettem. Sajnos, az iskola-könyvtárosi feladatkör a jelenlegi ellátottsági viszonyok közt és nem utolsó sorban fáradságos volta miatt nem népszerű megbízatás. Ebből következik a könyvtárosok személyének állandó változása, amelynek kihatásai mind a tervszerűtlenül gyarapított állományban, mind a könyvtári gyakorlat egészében érezhetőek. A tiszteletdíj bevezetése, ha szerényen is, de hozzájárul a végzett munka elismeréséhez. Ami a szakmai képzettséget illeti, az 1971. október 15-én megindult egyéves alapfoku iskolakönyvtárosi tanfolyam ezen a téren is minőségi változásokat hoz majd létre. Még ebben a tanévben szeretnénk életre hívni járasként és városokként az iskolai könyvtárosok munkaközösségét, mely szintén a teendők végzésének megkönnyítését, segítségét eredményezi majd. Nem kis munka a megyei hálózat megteremtése, de azt hiszem, pedagógiai munkánk célkitűzései megérik a fáradságot.

Az anyagi feltételek megteremtésében, ha ezen a könyvtárfejlesztésre fordított összeg jelentékeny felemelését értjük, a következő tanévben sem lesz jelentékeny változás. De a tapasztalatok azt mutatják - s ezt már említettük -, hogy a meglévő lehetőségekkel sem éltünk megfelelően. Ennek következménye szinte valamennyi iskolakönyvtárban tapasztalható: a fejlesztés nem tervszerű. Elsősorban az ifjúsági könyvtárak állománya nem felel meg jelenleg a korszerű oktatás követelményeinek. Ennek megváltoztatása a szaktárgyi igények ismeretén, a megfelelő tájékozottságon túl az anyagi erővel való lelkiismeretes bánásmódon múlik.

Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum tantárgyi bibliográfiái kínálják a lehetőséget: ezeket a könyveket kell beszerezni elsőnek. De utalhatnánk a módszertani folyóiratok állandó ismertetéseire, melyek a legfrissebb irodalomról tájékoztatnak, vagy - a teljesség igényével - az Új Könyvek ajánlásaira. Megoldandó feladat még az állomány lelkiismeretes feltárása, pontos raktári katalógus készítése és az egyes szaktárgyak területén felhasználható könyvek jegyzékének összeállítása, ajánló jelleggel, pedagógusoknak és tanulóknak, minden iskolában. (Ezeket a jegyzékeken fel kell tüntetni, mely művek találhatóak meg az ajánlottak közül az adott iskolai könyvtárban.) Belátható, hogy ezek a lehetőségek eddig is megvoltak, csak nem éltek vele. Remélhetőleg a

közeljövőben már függetlenített könyvtárosok működhetnek a nagyobb általános iskolai könyvtárakban. Javaslatként ez már fel is vetődött, megvalósítása most a közigazgatási szervek és az igazgatók szemléletén múlik.

Végül ismét a pedagógiai szemlélet alakításában látjuk a legfontosabb tennivalót. El kell érünk, hogy a 7 - 14 éves olvasók a könyvben ne csak olvassanak, hanem munkaeszközt lássanak (ugyanaz vonatkozik természetesen a pedagógusokra is!), hogy a tankönyvek "egyeduralma" megszűnjék, s a gyerekekben kialakuljon az igény ismereteik bővítésére és elmélyítésére; felismerjék, hogy önállóan csak úgy tudnak eligazodni a tudományok és ismeretek riasztóan növekvő rengetegében, ha megtanulják az önálló tájékozódást. Természetesen erre meg kell tanítani őket, mégpedig a pedagógusoknak - és csakis a könyvek segítségével.

AZ ÚJ SZOLGALTATÁS HELYE ÉS SZEREPE A KÖNYVTÁRBAN

Legyen a zene mindenkié - adta ki a jelszót Kodály Zoltán, és a felszabadulás óta soha nem látott mértékben megnövekedett a zenetanulók száma. Ezrek és ezrek nyertek komoly zenei képzést. Amikor a kulturális forradalom eredményeként lényegében megvalósulnak azok a törekvések, melyek a szellemi értékek tömegméretű elsajátítását célozzák (dinamikusan fejlődő közművelődési hálózataink vannak), természetes lenne az az igény, hogy a sok ezer képzett embert olyan zenei könyvtárak várják, amelyek a felkeltett érdeklődést megfelelő színvonalon elégítik ki. Mint köztudott, ilyen intézmények még csak igen kis számban vannak. Olyan átmeneti megoldást kellett tehát találni, amellyel - különösen vidéken - a zenei könyvtárak létrejöttéig a legalapvetőbb szükségletek kielégíthetők, s amelyek valamiképp módot adnak a zenei műveltség emelésére, illetve a már megszerzett műveltség megőrzésére.

Bizonyos, hogy igazi zenei kulturáltság nem létezhet az "élő zene" hallgatása, az ezt nyújtó előadások, hangversenyek, opera, zenés színházak stb. látogatása nélkül. A mai technikai civilizáció korában ugyanakkor elképzelhetetlen, hogy a muzsikát kedvelők megelégedjenek ezekkel a - még mindig szűkös - lehetőségekkel, s ne vegyék igénybe egyfelől a tömegkommunikációs eszközök: a rádió, televízió, másfelől a hangrögzítés, a lemezjátszó egy tekintetben csak másodlagos, reprodukív, gépi zenéjét, az eredeti élmény felidézését. Kétségtelen, hogy társadalmunk adós azoknak az intézményeknek a megszervezésével, amelyek - mint a könyvtárak az irodalomnak - a hangfelvételekkel rögzített zeneműveknek lehetnek rendezett és feltárt tárházai. S amint a könyvtárak igen nagy szerepet töltenek be az olvasáskultúra, az irodalmi izlés fejlesztésében, e gyűjtemények hasonló célzattal és lehetőséggel funkcionálhatnak (persze annak hangsúlyozásával, hogy az eredeti műveknek nem helyettesítői, csak felidézői, miként a képzőművészeti alkotásoknak is a színes reprodukciók).

Átmeneti megoldásként - először Békéscsabán 1964-ben - sorra megalkultak a megyei, majd később a városi és járási könyvtárakban a zenei részlegek, hanglemeztárak. A művelődni, tanulni vágyó szakemberek, zenebarátok és a szórakozást keresők ezrei várták, igényelték ezek felállítását. Minthogy önálló intézmények létesítése nem jöhetett szóba, és az üzemeltetésre a feltételek leginkább a már jól működő közművelődési könyvtárhálózat intézményeiben voltak adottak, e gyűjtemények a könyvtárak szerves részeként jöttek létre, s jól megválogatott könyv- és folyóiratanyaggal kiegészítve segítették a zenei ismeretterjesztés felelősségteljes munkáját. A múlt időt még csak óvatosan használhatjuk, mert bár több helyen szép eredményeket tarthatnak számon, megyénkben e kezdeményezések alapos értékelésére még tapasztalatokat kell gyűjtünk. Az mindenesetre tény, hogy a zenei részleg anyagával érdeklődést

lehetett felkelteni mindazokban az olvasó vagy be nem iratkozott látogatókban, akik még nem ismerték fel a zene jelentőségét, vagy nem tudták, hogy a könyvtár ilyen irányu igényeiket is kielégítheti. Egyértelműen tehát közművelődési szintű, nem pedig szakkönyvtári, tudományos szolgáltatásról van szó.

A zenei részlegek célja elsősorban a művészi értékű alkotások népszerűsítése, a komoly zene iránti igények felkeltése és - a fentebb kifejtett értelemben vett - kielégítése. Ezen belül nem szabad megfeledezni azokról, akiknek érdeklődése még a könnyűzene szintjén, vagy még ott sem tart. Bizonyos határok figyelembe vételével rájuk is kell gondolnunk, akár elemi fokon bennük igényeket ébresztenünk. Mivel a hanglemeztárak lejátszó asztalai egyéni zenehallgatást tesznek lehetővé, elvileg biztosított a látogatókkal való differenciált foglalkozás, érdeklődésük tudatos irányítása, izlésük fejlesztése. Az erősítővel felszerelt berendezések másra is lehetőséget adnak; az egyéni kívánságok teljesítése mellett gondot lehet és kell fordítanunk a csoportos igények kielégítésére is. Ezen belül a zenei részlegek hálás feladatai közé tartozik az egyedi és sorozati ismeretterjesztő előadások zenei anyagának biztosítása.

Az eddig létesült hanglemeztárak a zenei anyag mellett gyűjtik mindazt a nem zenei, prózai vagy "beszélő" hanganyagot is, amellyel a hanglemezkidadás foglalkozik és beszerzése a könyvtárakban működő részleg számára indokoltnak látszik. A használat eddigi tapasztalatai alapján mondhatjuk ki, hogy az irodalmi és nyelvi lemezek nem kevésbé fontos darabjai a gyűjteményeknek. Ez pedig azt jelenti, hogy nem kizárólag zenei, hanem hangdokumentációs anyaggal van dolgunk, ami az előzőnél szélesebb területet fog át. Máris különböző elnevezések utalnak erre, amelyekkel ezeket a gyűjteményeket sikeresen, kevésbé sikeresen illetik, de a terminológiai bizonytalanság mögött mindenképpen a tartalmi kérdések - mint a gyűjtőköri elhatárolás - eldöntetlenségét kell keresnünk.

Véleményünk szerint távlati feladata sem lehet ezeknek a részlegeknek, hogy pl. kották gyűjtésével és kölcsönzésével is foglalkozzanak. Ez nemcsak anyagiak és férőhely hiánya, de a közművelődési feladatokat meghaladó jelleg miatt is értelmetlen ábrándkép ebben a könyvtár típusban. Nemhogy zenei könyvtári szintű szolgáltatások bevezetésére, de jól felszerelt részlegek megnyitására is csak azok az intézmények vállalkozhatnak, amelyek belsőleg kellően megerősödtek, és az újfajta szolgáltatások nem vonják el a könyvtárak anyagi erőit az alapfunkció megfelelő ellátásától. Már alacsonyabb szinten is zenei szakember beállítása iránt merül fel igény, hogy a könyvtár az új követelmények terén szakmailag egyáltalán helytállhasson, a zenei közizlés formálásában reá háruló feladatoknak megfelelhessen. Addig is, amíg erre sor kerülhet, az ismeretterjesztés szintjén álló, szerényebb, de így is fontos zenei részlegek felállítását kell biztosítanunk, ha lehet, nagyközségekig bezárólag.

Ezek után röviden a saját, közvetlen tapasztalatainkról számolnék be. Községünkben, Bicskén ez év februárjában indult be két lemezjátszóval és négy, illetőleg szükség esetén összesen hat pár fejhallgatóval ez a

szolgáltatás. Tulajdonképpen hanglemeztár, mert helyszüke miatt a lemezbetétet tartalmazó könyveken kívül a közelben még zenei kézikönyvtári anyagot sem helyezhettünk el. A lemezjátszókat a kölcsönzőpult mögötti lemeztároló szekrényen működtetjük, melyeket - külön zenei könyvtáros hiányában - kölcsönző könyvtárosaink kezelnek. A fejhallgatók csatlakozását és a berendezések kapcsolását falra rögzített szerelőlapon oldottuk meg; a látogatók egyidejűleg kétféle programot hallgathatnak. Hangosítható a terem is, erre az előadások rendezésekor van szükség. Az egyik lemezjátszót rövidesen magnetofon váltja fel, amellyel a tulajdonunkban nem szereplő lemezekről hangszalagra átjátszott műveket kívánjuk hozzáférhetővé tenni; az innen kihelyezett lemezjátszóval pedig "zenei sarkot" létesítünk az ifjusági könyvtárban. Részlegünk lemezkészlete még nagyon kevés: valamivel több mint száz darab. Költségvetésünkben az erre az évre biztosított 3000 forint beszerzési keretet még 2000 forint átcsoportosításával növeljük, hogy az évi gyarapodás a tervezett 50-60 helyett megközelítse legalább a 90-et. A hanglemeztárban található valamennyi művet szerzői betűrendes katalógus tárja fel. Februártól szeptemberig összesen 190 alkalommal szolgáltatottunk műsort, ebből komoly zeneit 166, könnyűzeneit 4, nem zenei, "beszélő" programot pedig 57 alkalommal.

Befejezésül néhány, ezekhez szorosan kapcsolódó megállapítás. Az üzemeltetés során gyakran tapasztaltuk és tapasztaljuk ma is, hogy nem tudjuk még a mérsékelten felkeltett zenei igényeket sem kielégíteni. Sajnos, későn jöttünk rá, hogy megfelelő mennyiségű és minőségű lemezállomány nélkül kockázatos a részleget megnyitni, mert ha a kezdeti érdeklődést nem tudjuk kielégíteni, az visszaesést okoz, érdektelenséget kelt. A szűk választék az egyik oka annak, hogy a kezdeti, napi 10-15 látogató fokozatosan napi négyre csökkent, sőt, az is előfordul, hogy egy-egy nyitvatartás alkalmával senki nem igényli szolgáltatásunkat. Emellett probléma még a hallgatók, az érdeklődők zenei ismereteinek egyoldalúsága, ragaszkodása egy-egy korszak vagy alkotó zenéjéhez, amivel bővebb választék esetén könnyebben megküzdhetnénk. Nem utolsósorban fokoznunk kell írásbeli propagandánkat is. Az átszervezés után, a feliratok cseréjénél izléses üvegtáblát helyezünk el az épület falán, a jövőre tervezett községi könyvtári tájékoztatóban súlyának megfelelő helyet biztosítunk zenei részlegünk ismertetésének, kialakítjuk a fiatalok zenehallgatásának szervezett formáit stb. Mindenekelőtt azonban az állomány erőteljes fejlesztése marad még sokáig legfőbb feladatunk. Gyarapítását úgy tervezzük, hogy a zenetörténet nagy korszakainak és kiemelkedő alkotóinak minden fontos műve megtalálható legyen gyűjteményünkben. Az alapvető, de a kereskedelmi forgalomban már nem kapható művek beszerzését hangmásolás útján kívánjuk megoldani.

A zenei részlegek, mint új szolgáltatást nyújtó egységek, gyűjteményjellegűk, feltárási igényük, technikai adottságaik folytán - az ésszerű arányok mértékén belül - elvileg jól megférnek a közművelődési könyvtárakban. Állományuk kapcsolódik az ismeretterjesztő művek egy-egy osztályához: maguk a zeneművek a zeneművészetről szóló szakirodalomhoz, a nyelvi lemezek a nyelvkönyvekhez. Sőt, az irodalmiak a szépirodalom,

például a költészet egyre nagyobb területéhez, és folytathatnánk, mert ezekkel az egyre bővülő hanglemezkiadásnak még nem érintettük minden területét.

A zenei könyvtárak és részlegek problémakörével már többen foglalkoztak a Könyvtáros hasábjain. A felmerülő - és a már felvetett - kérdésekre azonban a mai napig nincs megnyugtató válasz, amit megoldásnak tekinthetnénk. Gondolok többek között az alapokra, a már említett gyűjtőköri elhatárolásra, a katalógizálás egységesítésére stb. Véleményem szerint helyes lenne, ha a könyvtárak működéséhez hasonlóan, a zenei részlegek üzemeltetésének és fenntartásának kérdéseit is országos szinten szabályoznák, vagy legalább ajánló jelleggel kidolgoznák. Örülnénk, ha e témát feldolgozó munkák mielőbb napvilágot látnának. Ez sok félreértést megszüntetne, és magát a munkát tenné egységesebbé, eredményesebbé, ami a feladatok országos szintű megoldását is megkönnyítené.

Rohács Ervin

A ZENEMŰTÁRI KÜLÖNGYŰJTEMÉNY ÁLLOMÁNYÁNAK KIALAKÍTÁSA, NYILVÁNTARTÁSA ÉS FELDOLGOZÁSA

A könyvtárt - mint neve is jelzi - évezredekén keresztül az írott, illetve nyomtatott dokumentumok megőrzése és használatba adása jellemezte. Ennek alapján forradalminak mondható az a változás, hogy egyre több könyvtár tüzi ki feladatául hangfelvételi gyűjtemény kialakítását. A gyűjtemények kialakításával nem járt együtt a gyűjteményekkel kapcsolatos szabvány kialakítása, így még az sem eldöntött, hogy mi e könyvtári részlegek elnevezése: zeneműtár, zeneszoba, fonotéka vagy hangstúdió. A továbbiakban zeneműtárnak nevezzük, s mivel állománya főleg zeneműveket rögzítő hanglemezekből áll, így elsősorban a hanglemezekkel kapcsolatos problémákkal foglalkozunk.

A zeneműtárak szervezésével és működtetésével foglalkozik "Pethes Iván: A fonotéka. Hangstúdiók szervezése, működtetése a könyvtárakban" című 1970-ben megjelent úttörő jellegű munkája. Kár, hogy a nyilvántartással és a feldolgozással foglalkozó fejezetek egyes részei nem eléggé átgondoltak.

A hanglemezeket minden esetben ajánlatos a könyvtár különgyűjteményeként kezelni. A zenei részleg kialakítása a technikai felszerelés és a lemezek ára miatt meglehetősen költséges. A gyűjtőkört az alábbiakban határozhatjuk meg: 1. Művészeti felvételek (zenei, szépirodalmi); 2. Ismeretterjesztő; 3. Egyéb felvételek. Távlatilag a könyvtárnak törekednie kell arra, hogy a zenetörténet nagy korszakainak és kiemelkedő alakjainak minden fontos műve, azonkívül világhírű előadóművészek lemezei is megtalálhatók legyenek a gyűjteményben. Lemez-nyelvleckék vásárlásával megkönnyíthetjük az egyéni nyelvtanulást. Előnye, hogy mindenki maga határozhatja meg a tanulás ütemét. Himnuszokra és mozgalmi dalokra gyakran szükség lehet. Irodalmi lemezekkel növelhetjük a versbarátok körét. A zeneműtári részleg kialakításánál célszerű a zeneszobában elhelyezni zenei lexikonokat, kézikönyveket, egyes zeneszerzők életművével foglalkozó tanulmányokat, szakfolyóiratokat, és - amennyiben létezik - a kottatárt is.

A beszerzést megkönnyíti a Könyvtártudományi és Módszertani Központ és a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Zenei Szekciója által 1970. októberében kiadott "Módszertani levél fonotékák számára 1." című levele, melyben közlik a MKE Zenei Szekciója és a Rózsavölgyi Zeneműbolt vezetői között született 9 pontos megállapodást. Emeljünk ki e pontok közül néhányat! "A jövőben a Rózsavölgyi Zeneműbolt valamennyi magyarországi zeneműtár és fonotéka számára biztosítja, hogy 1. minden nála megrendelt hazai és külföldi zenei könyvet, kottát és hanglemezt beszerrez; 2. a beszerzés során elsőbbséget biztosít minden más vevővel szemben az említett gyűjtemények számára; ... 4. a zeneműtárakat és fonotékákat tájékoztatja a beszerezhető új művekről, írásban és szóban egya-

aránt; ... 6. azon gyűjtemények számára, melyekben nincsen képzett zenei munkatárs, állománygyarapítási szolgálatot ad, ill. az állománygyarapítást felelősséggel átvállalja; ... 9. szükség esetén a megrendelt dokumentumokat összegyűjti és meghatározott időszakonként a rendelőnek szakszerűen csomagolva postán elküldi." - A módszertani levél a továbbiakban még a megrendelés formai feltételeit is közli.

A hanglemezek nyilvántartása cimleltárban és csoportos leltárban történik. A cimleltár adatai nem térnek el a használatban lévő nyomtatványtól. Megjegyzendő, hogy a darab egysége a lemez, így ha egy mű 3 lemezből áll, az egy nyilvántartási egység, és a darab rovatba a hármas szám kerül. A csoportos leltárnál a következő rovatokat ajánlatos elkészíteni: G y a r a p o d á s: 1. Sorszám; 2. Kelet; 3. A szállító megnevezése; 4. Kisérőirat száma; 5. Érték; 6. Darab; 7. Ebből: zenei, irodalmi, egyéb; 8. Cimleltári szám. T ö r l é s: 1. Sorszám; 2. Kelet; 3. A törlés oka: rongálódás, elveszés, egyéb ok; 4. Érték; 5. Darab; 6. Ebből: zenei, irodalmi, egyéb; 7. Törlési jegyzék szám. Ö s s z e s í t é s: 1. Az összesítés időszakai; 2. Érték; 3. Darab; 4. Ebből: zenei, irodalmi, egyéb; 5. Megjegyzés.

A jó helykihasználás szempontjából gazdaságos a lemezeket méret szerinti elhelyezésben raktározni. Ebben az esetben a raktári katalógusnak is ezt a rendszert kell tükröznie. A raktári katalóguscédulára a mű azonosításához szükséges adatokat kell felvenni, és csatolni hozzá a műről készült cimleirást, illetőleg az analitikus cimleírásokat. A cimleirást ajánlatos nagyméretű katalóguscédulán készíteni, a cimleírás sokszor nagy terjedelme miatt.

Nem térünk ki részletesen a hanglemezek cimleírásának összes problémájára. A Magyarországon megjelenő hanglemezek cimleírását nagyban megkönnyíti a Magyar Zeneművek Bibliográfiája. Álljon itt egy példa ebből, egy lemez analitikus cimleírására.

HKSt 10.768/a

HOFFMEISTER, Franz Anton

Fuvolaverseny. D dur. /Szebenyi János kadenciáival./

Szebenyi János /fuv./ - Győri Filharmonikus Zk. - Sándor János /vez./

[Bp. 1971], Hungaroton [MHV]. Stereo-
mono. SLPX 11454/a. - 33/min. - 30 cm.

/Musica rinata./

Az ill. boritón Gábry György ismertetése magyar, angol, francia, német és orosz nyelven.

A címkén és boritón angol nyelvű adatok is.

785.6:788.51

HKSt 10.786/b

ALBRECHTSBERGER, Johann Georg
Partita. Hárfa és zk. [Comp. 1722.]

F dur.

Lelkes Anna /hárfa/ - Győri Filharmo-
nikum Zk. - Sándor János /vez./[Bp. 1971], Hungaroton [MHV]. Stereo-
mono. SLPX 11454/b. - 33/min. - 30 cm.
/Musica rinata./Az ill. boritón Gábry György ismertetése
magyar, angol, francia, német és orosz
nyelven.A címkén és boritón angol nyelvű adatok
is.

785.6:787.5

A példából kitűnik, hogy a címleírás adatai a következők: 1. A szerző neve; 2. A mű címe; 3. A cím tartozékai; 4. Az előadó(k); 5. Gyártási adatok; 6. Keretmegjelölés; 7. Megjegyzés. A fentiekből látható, hogy a hanglemezek címleírása az MSZ 3424-60 Könyvtári címleírási szabályok alapelveire támaszkodik. Részleteiben viszont már el kellene ettől a címleírási szabálytól szakadnia, hiszen - amint maga is megjelöli - "e szabvány tárgya az ujkori nyomtatványok címleírása". A hanglemez pedig nem fogható fel a szabvány által értelmezett ujkori nyomtatványnak. Minden további bizonytalanság (címleírás nyelve, mélysége, a zárójelek használata, a gyűjtemények címleírása) ebből az alapproblémából következik.

Mindezek után nehéz a katalógusok építéséről tárgyalni, hiszen a jó katalógus alapja a következetes, szabványos címleírás. Mégis, kezdetnek az alábbi katalógusok építése javasolható: H a l l g a t ó i használatra: leíró (betűrendes) katalógus, szerzői ill. címrendszói, előadói ill. közreműködői és tárgyi (szak) katalógus. S z o l g á l a t i használatra: raktári katalógus, gyártási szám katalógus.

Kégli Ferenc

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A könyvtári munka szabványai. 2. bőv. kiad. Bp. 1960.
Pethes I.: A fonotéka, Bp. 1970.
Vécsey J.: A zeneművek könyvtári címleírása. Bp. 1958.
Módszertani levél fonotékák számára 1. Bp. 1970.
Pethes I.: A magyarországi fonotékák helyzete és feladatai. = Könyvtá-
ros. 1970. 584-588. 1.
Párniczky Józsefné: A székesfehérvári Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár
zenei részlegéről. = Fejér Megyei Könyvtáros. 1970. 4. sz. 24-26.1.

NÉHÁNY TECHNIKAI TANÁCS A ZENEI RÉSZLEGEK BERENDEZÉSEINEK MŰKÖDTETÉSÉHEZ

A könyvtárainkban kialakított zenei részlegek mindenütt a kor technikai színvonalán álló, térhatású hangélményt nyújtó lejátszó berendezésekkel rendelkeznek. Célszerű tehát, hogy a hangfelvételi gyűjtemény a lehetőségek szerint igazodjék is ehhez: ha választani lehet, ugyanannak a felvételnek - műnek - a sztereo-változatát kell beszerezni. Azok a könyvtárak, amelyek még nem fejezték be hangstudióik kialakítását, helyes, ha a lemezjátszókhöz illeszkedve, nem mono, hanem sztereo-magnetofont vásárolnak. (Magyar kereskedelmi forgalomban egyelőre csak a csehszlovák gyártmányú készülék kapható 6000 forintért, kiváló minőségben. Kivételes esetekben előfordul, hogy egyes négysávú mono-típusokat átalakítanak sztereóra, de ehhez szükséges másik erősítő is, rendszerint nem fér el a régi dobozban, át kell építeni stb., az eljárás egyéb nehézségei miatt sem javasolható.)

Ügyelnünk kell a hanglemezek helyes tárolására. Ez zárt szekrényekben, esetleg nyitott, rekeszes polcokon történik. A katalógussal történő feltárás kizárja a keresés problémáját, célszerű a méretek szerinti raktározás. A lemezeket eredeti tokjukban, függőlegesen vagy vízszintes helyzetben egymáson tároljuk. Utóbbi esetben biztosítandó, hogy ne nyomja nagy súly az alsókat: tiznél több semmi esetre se kerüljön egymásra. A lemezeket óvni kell a portól, lejátszás előtt ajánlatos megfelelő eszközzel (puha szivaccsal, kifejezetten erre a célra gyártott törölővel) letisztítani. A tokból való kivétel és visszahelyezés, a lejátszó korongra való rátétel és leemelés során vigyázzunk, hogy a barázdákat ne érintsük kézzel, csak a lemez szélét fogjuk. A zsiros szennyeződés eltávolítása ugyanis nehezebb.) A hanglemezek állományvédelméhez tartozik - és a torzításmentes hangvisszaadás első feltétele - a lejátszófej zafirtüjének gyakori, de mindenképpen a megadott lejátszás mennyiségének túllépése előtti cseréje. Elhasznált, kopott vagy sérült tüvel nem szabad működtetni a lemezjátszót; figyelmetlenségünkkel gyűjteményünk pótolhatatlan darabjait tehetjük tönkre. Ha a hangminőségében bármilyen romlást észlelünk, forduljunk szakemberhez, hogy a hibát kiderítse és megjavítsa készülékünket. Külön figyelmet követel a lejátszó tüjének megfelelő ráhelyezése a lemezre ott, ahol ez nem automatikusan történik. A legnagyobb óvatossággal kell végezni, nehogy a kar, befutva a lemezre, átvágja a barázdákat, ami javíthatatlan sérülést, zavaró kattogást eredményez.

Berendezéseink többnyire nem egy, hanem legalább két vagy három lemezjátszóról, magnetofonról és esetleg rádióról vett program hallgatását teszik lehetővé egyidejűleg. Ezt vagy úgy oldják meg, hogy központi, több csatornás erősítőbe csatlakoztatják a műsoradó egységeket, vagy

közvetlenül felhasználják ezek saját erősítőit, és végfokozatukról táplálják a fejhallgatókat. Az az igény, hogy egyszerre több program hallgatható legyen, a gyakorlatban kétféle képpen oldódik meg: vagy minden "lehallgató helyre" kivezetjük az összes műsoradó csatlakozóját és a hallgató maga választ az éppen közvetített műsorok között, vagy a központi kapcsolótáblán a berendezés kezelője indítja a hallgató kérésére az egyik vagy másik programot. Mindkettőnek van előnye és hátránya is. Az előbbinél a hallgatót kíváncsisága arra sarkallja, hogy végig tallózzon az összes csatornán, így sok puhatolózó kapcsolást végez, sokszor feleslegesen is rongálja a berendezést. Az utóbbi esetben a hallgató ugyanugy hozzájut a kért zeneműhöz, de csak ahhoz, amit kért, maga nem keresgélhet, nem "kóstolhat bele" mások által igényelt programokba. (Míg az előbbi a szabadpolcos, az utóbbi önkéntelenül is a zárt raktárból való kölcsönzést asszociálja, jóllehet nincs analógia a kettő között.) A hallgató nagyobb kényelmét szolgálják azok a megoldások, amelyek lehetővé teszik, hogy a hangerőt és a hangszint is maga szabályozhassa, állíthassa be izlése szerint.

A megnyílt zenei részlegek általában vállalják az állományukban lévő lemezekről hangmásolatok készítését, hozott magnetofonszalagra - intézményeknek, magánszemélyeknek is. Az átjátszás vagy a zenei részleg vagy - tapasztaltabb magnósok esetében - a másolást kérő saját magnetofonján történik. Ha van rá mód, ez utóbbi a szerencsésebb, mert ismert, hogy a legjobb hangminőséget az egyazon fejjel történő felvétel és lejátszás nyújtja. A lemezzel magnetofonra való átjátszás alapszabálya, hogy a lemezjátszó pickup-jét közvetlenül - mindenféle erősítő kiiktatásával - csatlakoztassuk a magnetofonra. Ezt azért kell hangsúlyozni, mert egyes - hanglemeztárakban is alkalmazott - lemezjátszó-típusokon nincs ilyen kivezetés, s ezt utólag kell szakemberrel felszereltetni. Ugyanis az erősítőn át készíthető, még a legoptimálisabb felvételek frekvenciatartománya is lényegesen leszűkül, és vagy az erősítőből átvitt alapzugás, vagy más egyebek mellett a túl nagy bemenő feszültségből eredő torzítás miatt a felvételek elégtelenek lesznek. Különösen fontos a közvetlen csatlakozás biztosítása, ha a zenei részleg saját állományába is kerülnek helybeli másolás útján, felvételek.

Gyakran előfordul, hogy kikerülhetetlen a sztereo-lemez átmásolása nem sztereo magnóra. Ha a használatban lévő csatlakozó kábeleket alkalmazzuk, a sztereo-felvételnek vagy csak az egyik, vagy csak a másik "oldala" kerül át a hangszalagra, amivel nem lehetünk elégedettek. A megoldás: speciálisan átkötött (a sztereo-kimenet két melegpontját összekötő) csatlakozóval kell másolni.

A magnetofonokat csak a kereskedelemben az utóbbi években kapható, legjobb minőségű szalagokkal érdemes működtetni, mint a BASF, Agfa Gaevert stb. A gyenge minőségű, olcsóbb szalagok a rosszabb hangvisszaadás mellett a magnetofont is rongálják, erősebben koptatják a felvevő ill. lejátszófejet, a szalagutakat is gyakrabban kell tisztítani. Az időszakonti tisztítást lehetőleg a karbantartó szakember végezze; a szalagkopás okozta szennyeződések eltávolítására alkoholt kell használni.

A zenei felvételeket a lehető legnagyobb szalagsebességgel készítjük, ez a jó hangminőség másik fontos feltétele. Jó tudni, hogy a maxi-

málishan 9,5 cm/sec. sebességű magnókhöz egyfajta, u.n. hosszanjátszó szalagok ("Langspielband") alkalmasak. Végül a jó hangfelvétel titka az optimális vezérlés, melyet felvételkor, a magnó hangerőszabályozójával állítunk be és menetközben nem változtatunk. Mivel a vezérlés mértéke nemcsak a bemenő jelek feszültségétől, hanem az adott szalag érzékenységtől is függ, az ellenőrzésre beépített műszer ("varázsszem", kilen-
gő mutató) jelzései csak irányadók, amelyeket mindig tapasztalati úton kell ellenőriznünk. Ha a vezérlő feszültség a szükségesnél alacsonyabb, felvételünk halk lesz és zavaróan jelentkezik a szalag alapzaja, ha pedig magasabb, az erős hangoknál kellemetlen torzulást eredményez. A tökéletes vezérlés technikája próbák sora után, kellő gyakorlattal elsajátítható.

A lejátszó-asztalok tervezésénél, de már a berendezés első egységeinek beszerzésénél kérjük ki a szakember véleményét, hogy eleve kizárjuk a következetlenségből eredő hiányosságokat, hibákat. Például nem a kényelmes kezelést, hanem mindenekelőtt a lemezek védelmét szolgálja, ha a lemezjátszók azonos típusúak, vagy - minimálisan - legalább a le-
játszófejek tüi nem különböznek egymástól. A kötések, csatlakozások legyenek biztosak, a forrasztási pontok stabilak, időtállóak. Természetesen, a zenei részlegek látogatóinak is megfelelő kimérettel kell bánniuk a rájuk bízott berendezésekkel, azokat rendeltetésszerűen kell használniuk. Elkerülhető különösen a fejhallgatók gyakori meghibásodása is, ha felhívjuk látogatóink figyelmét, hogy hallgatás közben ne csavargassák, ne huzogassák a csatlakozó zsinórokat.

Csizmadia Valéria

**EX LIBRIS
UNNEDI,
KÖNYVHÉT
1 9 7 1**

Székesfehérvár nyugati külterületén, Szárazréten, a komáromi vasutvonal mentén települt a város ma már egyik jelentős nagyüzeme, a Szerszámgépipari Művek Kőszörüépgyára. Az 1942-ben alapított, német érdekességű üzem szerepet játszott a haditermelésben: BMW motorkerékpárokat gyártott. A gépeket a németek a háboru végén leszerelték, magukkal vitték. A felszabadulás után, 1949-ben kezdték meg a helyreállítási munkákat, 1950 óta üzemel a gyár. A későbbiekben egyre erőteljesebben fejlesztett üzemben egyetemes körcsiszológépek, egyéb szerszámgépek, vasuti fékberendezések, ezek alkatrészeinek és szürkeöntésének gyártása folyik. A mintegy ezerháromszáz dolgozót foglalkoztató, gépiparunkon belül fontos helyet elfoglaló gyár termékeinek minősége a dinamikus műszaki fejlesztés következtében mindinkább magas színvonalu. Érthető, hogy a fejlesztés, a termelési feladatok megoldásához itt is egyre nagyobb mértékben kell élniük a műszaki-aknak a legújabb információk, a dokumentáció, illetőleg az ezeket szolgáltató, feltáró könyvtár lehetőségeivel.

Természetesen már az indulást követő években rendelkezett a gyár bizonyos, nem számottevő mennyiségű - főleg német nyelvű - műszaki könyvanyaggal, amelyeket a mérnökök tartottak maguknál állandó használatra. Elsősorban kézikönyvek, a termelési profilnak megfelelő, akkori alapvető és összefoglaló munkák voltak ezek, amelyeket az érdekeltek maguk szereztek be és munkaeszközként használtak. A háboru alatt ez a könyvanyag eltűnt, de már a gyár újraindulásával egyidőben megkezdődött a műszaki könyvek gyűjtése, a későbbi könyvtár alapjainak lerakása. Korántsem beszélhetünk azonban még ebben az időben rend-

könyvtárról könyvtárra

A SZERSZÁMGÉPIPARI MŰVEK
SZÉKESFEHÉRVÁRI KŐSZÖRÜÉPGYÁRÁNAK
MŰSZAKI KÖNYVTÁRA

szeres szerzeményezésről, szakszerű állományalakításról. Bár kezdettől megvolt a könyvtár számára kijelölt hely: a gyártmányserkesztési osztályon erre a célra felállított nagy könyvszekrény, az időközben gyakorlatilag személyi használatra vásárolt könyvek sokáig izolált gyűjteményekként gyarapodtak a különböző osztályokon. Az akkori állomány, eredetét tekintve is elég heterogén volt: a saját beszerzés mellett jelentős mennyiségű volt a Könnyű- és Nehézipari Minisztériumtól, valamint a Vasas Szakszervezettől juttatott könyv. Az indulás utáni esztendőben a gyár vezetősége még nem ismerhette fel igazán a műszaki könyvtár jelentőségét: volt olyan év, mely során összesen alig több mint 2000 forintért vásároltak könyvet a szakemberek számára. A különböző helyeken: a technológián, a szerszámszerkesztésen, a TMK-n, a MEO-n, az idegen áru ellenőrzésen és a gyártmányelőkészítésen időközben felhalmozódott gyűjtemények, amelyek irodahelyiségek szekrényeiben kaptak helyet, még összességükben sem jelenthettek könyvtárat, a tartalmi átfedések, s ugyanakkor a hiányosságok, hézagok miatt. A könyvanyagot ezekben az években a szerkesztők vagy más megbízott személyek, adminisztrátorok kezelték; a gyarapítás a konkrét, bejelentett igényekre többnyire egyedileg, a könyvpiac áttekintésének hiánya miatt esetlegesen történt.

A termelés színvonalának emelkedésével mindinkább előtérbe került a nehezen áttekinthető és hozzáférhető könyvanyag könyvtárrá szervezésének szükségessége. 1955-ben a könyvtár 4,80 x 4,20 méteres helyiségébe vonták össze a korábban több helyen is össze-

gyült könyvanyagot, a fölőspéldányokat állományrevízió során selejtezték, a szükséges anyagot egységesen ujraletárolták. A rendezés utáni állomány nagysága 1020 kötet, ebből 50 kötet folyóirat volt. Az egyéb állományegységek rendezésére, könyvtári nyilvántartására csak a későbbiekben került sor, mennyiségükre vonatkozó adat ebből az időből nem áll rendelkezésre. A könyveket és a bekötött folyóiratokat szekrényekben és fölöttük a mennyezetig, polcokon raktározták. Nem változott a könyvtár elhelyezése az ezt követő tizenöt év során. Ezalatt – az állomány mind nagyobb mérvű gyarapítása következtében – nemcsak a könyvtár kezelése, de az utóbbi években az új beszerzések pusztta tárolása is lehetetlenné vált. A szorongató helyhiány-problémára a gyár vezetősége 1971. április 23-án találta meg a hosszú időre érvényes megoldást: ekkor avatták fel az üzem külső udvarában, a volt munkásszálló felújított épületének egész emeleti szintjén a reprezentatív új helyiséget, mely a szakszervezeti könyvtárnak is otthont adott. (Előző számunkban beszámoltunk a műszaki könyvtárral közösen elhelyezett új szakszervezeti könyvtárról.) Ebben a korszerűen és izléselesen berendezett, 5 x 17 méteres teremben állították föl a műszaki könyvállományt, és helyezték el tárlókon a kurrens folyóiratokat, a tájékoztatás fontos periodikáit. A kézikönyvek és az egyéb nem kölcsönözhető anyag helybenolvasására összesen 32 kényelmes ülőhelyet biztosítottak, olvasó- és dohányzóasztalok mellett. Ebből a helyiségből 3 x 3 méteres feldolgozó szoba nyílik segédkönyvtárral, az 5 x 4 méteres szabvány-, folyóirat- és

prospektustár pedig külön közelíthető meg a lépcsőházból. Alig fél évvel az avatás után már megvannak az új, bár távlati elképzelések a műszaki könyvtár még kedvezőbb, teljesen önálló elhelyezésére: a műszaki osztályok részére a gyár centrumában tervezett, egyemeletes épületben.

Amíg az egyes osztályokon is tárolták és külön-külön fejlesztették a későbbi műszaki könyvtári állományt, mint említettük, könyvtárosokról nem lehet beszélni. Az ebből az időből fennmaradt, legrégebb nyilván tartási lapokon "Szamos" és "Királyné" aláírásokkal találkozunk, ma már teljes nevük sem állapítható meg. A szerkesztők vagy más megbízottak hivatalosan munkaidejük töredékét sem fordították a könyvvel való foglalkozásra. 1955-től kezdődően már mindig volt egy, a műszaki könyvtár kezelésével megbízott, az állományért anyagilag felelős személy, aki műszaki beosztása mellett könyvtáros is volt: munkaidejének egy részét - legfeljebb felét - az ezzel kapcsolatos teendőkre fordította. Így gondozta a könyvtárat Sívári Miklósné (1958-ig), Gervain Mihály (1958 - 1961.), Szigeti Ágnes (1961 - 1962.), Pénzes Lászlóné (1962 - 1963.), Mátrai László (1963 - 1964.), Tóth József (1964 - 1965.) és végül 1966-tól 1969-ig ismét Gervain Mihály szabványellenőr, akinek személyében igen lelkiismeretes, kezdeményező szellemű könyvtárosra talált a gyár; az állomány igényes rendezése, feldolgozása és nyilván tartása, mint sok tekintetben eredményes és uttörő kísérleti vállalkozás, az ő nevéhez fűződik. 1969-től Meszlényi Zoltán szabványügyi előadó vezeti a műszaki könyvtárat teljes munka-

időben, nem könyvtárosi státuszban, KGM műszaki könyvtárosi képesítéssel.

A könyvtár gyűjtőkörének pontos meghatározása és az ennek alapján történő átgondolt szerzeményezés tulajdonképpen Gervain Mihály második könyvtárossága idejétől számítható, jóllehet a korábbi vásárlások is a szerszámgép-, a vasuti fékgyártás és öntés területét igyekeztek átfogni. A kezdeti és a jelenlegi gyarapítás elvi szempontjai közötti különbség tartalmilag korántsem szorítkozik a gyűjtött irodalom mélységére; míg kezdetben csak a gyártásfolyamatokhoz nélkülözhetetlen alapvető, gyakorlati jellegű szakmai irodalomra volt szükség, mindinkább igényné vált, hogy a gyártás szakterületeinek magas színvonalu, elméleti irodalma is rendelkezésre álljon. Így a könyvtár jelenlegi gyűjtőköre - a mennyiség és mélység hangsúlyának sorrendjében - a következőkre terjed ki: gépipari technológia (gépelemek, gépészet, készülékgyártás), anyagismeret (anyag, anyagmozgatás, anyagvizsgálat, fémismeret), szerszámgépek, közlekedés (fékek), öntészet, továbbá elektronika, elektrotechnika, energiagazdálkodás, felületkezelés, folyadékok, gázok, karbantartás, raktározás, minőség-ellenőrzés, mérés, közgazdaságtan, üzeme-gazdaságtan; ujabban automatika, pneumatika, műanyagok. A természettudományok közül a matematika, fizika és kémia alapvető irodalma, a nyelvtudomány területéről a német, az orosz és az angol nyelv.

A jelenlegi állomány több mint háromnegyed része saját beszerzésű. A múlt év végén (1970. december 31-én) a műszaki könyvtár nyilván tartott állománya összesen 12396 egység volt, ezenkívül több

mint 3 ezer kötet feldolgozatlan, régebbi könyvanyag és 9086 féle szabvány, több példányban. A feldolgozott állományegységekből könyv 5640, folyóirat pedig 792 kötet volt ekkor, 3393 fordítás, 2043 prospektus és 538 szabadalmi leírás képezi az egyéb egységeket. Ezek közül a szabadalmakból (melyek kizárólag a fékszerkesztésre vonatkoznak), valamint a fordításokból egy-egy példány a könyvtárban, a többi a fékszerkesztésen, illetőleg a technológián, TMK-n, a minőségellenőrzésen található. Az 1971-re megrendelt, illetőleg a könyvtárnak járó kurrens folyóiratok száma összesen 54, ebből magyar nyelvű 26, tőkés országokból (német, angol, francia, olasz nyelvű) 12, népi demokratikus országokból származó (német, orosz, szerb, lengyel, cseh nyelvű) 16. A folyóiratokat általában egy, a könyveket - szükség szerint - 1-3 példányban szerzik be.

Az állománygyarapítás mértéke, illetőleg az erre a célra fordított összegek nagysága 1955-től kezd emelkedni; ebben az évben a könyv- és folyóiratbeszerzés mindössze 2893 forintból történt. 1960-ban ez a ráfordítás már 6000 forint, a hatvanas évek végén (1968 - 1969-ben) pedig megközelítette a 40 ezer forintot. 1970-ben a könyvtár állománygyarapításának összege már 65 ezer forintot tett ki, melyből 17 ezer forintot könyv-, 25 ezer forintot folyóiratbeszerzésre költöttek, és 23 ezer jutott más állományegységekre. A gyarapító munkát a könyvtáros a műszakiak széles körének bekapcsolásával, igényjelzésük alapján, a kiadói jegyzékek, ÁKV-jegyzékek stb. körözésével végzi. Szerzeményezése igényességre vall.

Az állomány teljes feltárását szolgáló katalógusrendszer kiépítése folyamatban van. A könyvekről és a bekötött folyóiratokról szerzői és címrendszős betűrendes cédulakatalógus tájékoztat; most készül egy tárgyszókatalógus, mely az előbbinél gyakorlatibb szempontu, tematikus keresés lehetőségével tárja majd fel ezt az állományrészleget. A tárgykatalógussal az 1969-ig gondozott, u.n. szakkatalógust kivánja helyettesíteni a jelenlegi könyvtáros, Meszlényi Zoltán. Ez utóbbi ugyanis sajátos szakrendszert alkalmaz, melynek 71 csoportját követi a raktározás is - a csoportnevek betűrendjében. Az állománynak ez a szisztematikus karotékos feldolgozása, mely inkább a raktári nyilvántartáshoz állt közelebb mint a valódi szakkatalógushoz (a szakcsoportokon belül a beszerzés időrendjét követő mechanikus számrendben tartalmazta a műveket), valójában alkalmatlan volt az állományban való eligazodásra. A fordításokról jól használható tárgyszókatalógus készült, s ugyancsak gyors tájékozódási lehetőséget nyújt a prospektusokról felfektetett, tárgyszavak szerint rendezett tékás raktári gyűjtő is, mely egyben kölcsönzésük nyilvántartását is szolgálja. (Egy nyilvántartó lapra, egy tárgyszó alá 20 tétel vehető fel a beérkezés sorrendjében, ami még elég gyorsan áttekinthető; szükség esetén a tárgyszó egy következő lapon ismétlődik.) A szabadalmakat külön mutató nem tárja fel; ezeket rövidesen köttetik és címleírásaikat a könyvekéhez hasonlóan a tárgyszó-, valamint a betűrendes katalógus tartalmazza majd.

A könyvek raktározása - mint említettük - a korábban kialakított és folyamatosan differenciálódó, jelenleg 71 szakcsoportban,

ezen elnevezésének betűrendjében történik. A folyóiratokat kötve, címük szerinti betűrendben, a fordításokat tékázva, tárgyszavak szerinti betűrendben raktározzák. A prospektusok felállítása meg egyezik a nyilvántartás rendjével: tárgyszavak szerinti betűrend, ezen belül mechanikus sorszám a rendezés alapja.

A SZIM székesfehérvári Köszö-
rügépgyárának műszaki könyvtára
évről-évre intenzívebb forgalmat
bonyolít le. Az elmúlt évben 365
személy kölcsönzött könyvet, a
könyvtárlátogatók száma ennek sok-
szorososa volt; az évvégi állomány-
ellenőrzés időpontjában két és
félezer kötet volt kikölcsönözve.
Figyelemre méltó, hogy a számon-
tartott 365 könyvtárhhasználó közül
143 fizikai munkás. Növekvő érdeklő-
désük arra utal, hogy a műszaki
könyvtárnak közvetlenül a terme-
lést szolgáló funkciója mellett
mindinkább feladata a tanulás és
a dolgozók minden rétege számára
az önképzés, a szakmai ismeretek
megszerzésének segítése. A gazda-
sági vezetők és műszakiak, a mér-
nökök, technikusok körén kívül
tehát a szakmunkások és segédmun-
kások igényeinek kielégítése is a
könyvtár feladata. "Fel tudnék
sorolni ötvennél több nevet, azo-
két, akik nem kötelezően érdeklő-
nek, akiket senki sem küldött
hozzám - mondja Meszlényi Zoltán.
- Az ő könyvellátásuk a könyvtá-
ros számára a legkedvesebb, mert
érzi, hogy igazi szükségletet, tu-
dásszomjat elégít ki..." - A
könyvtárközi kölcsönzések száma
viszonylag nem magas; szinte csak
a külföldi irodalomra szorítkozik.
Évente mintegy félszáz fordítást
igényelnek az Országos Fordító
Iroda Figyelő Szolgálatától és
főként az OMKDK-tól.

Az állományfeltárás jelenlegi hely-
zete, de a szükséges folyóiratok-
kal és kézikönyvekkel való felsze-
reltség is jó színvonalu tájékoz-
tatást tesz lehetővé. Rendszeresen
kapják a SZIM Fejlesztési Intézet
fordítás-tájékoztatóját, amely kar-
totékos nyilvántartásba kerül;
igénybe veszik és jól felhasznál-
ják az Országos Műszaki Könyvtár
és Dokumentációs Központ szolgál-
tatásait. Irodalomkutatókat nemcsak
a könyvtáros, hanem maguk az igény-
lők is végeznek, akik jól is-
merik a könyvtár nyújtotta lehetősé-
geket. A SZIM évenkénti Ujítási
feladattervében közzétett témaja-
vaslatok kidolgozására az üzemből
is vállalkoznak, ehhez is bizto-
sítania kell a szakirodalmat a
könyvtárnak. Ezenkívül a Gépipari
Tudományos Egyesület gyári szak-
csoportjának 47 tagja folyóirat-
figyelést szervezett, mely fontos
része a tájékoztatásnak: a figye-
lést végzők formanyomtatványon
kölcsönösen azonnal értesítik egy-
másat, mindenkit az őt érintő szak-
területek publikációiról, pontos
címfelvétellel, részletes annotá-
cióval. E munkában a könyvtáros
is részt vesz, több periodika figye-
lésével. Ezeket az értesítő lapo-
kat minden év végén a könyvtárnak
adják le, ahol cikk-katalógusba
történő felvételük megtörténik.

A könyvtárat a gyár tartja
fenn; mint a műszaki termelési
hálózat tagkönyvtára, a Kohó és
Gépipari Minisztérium Műszaki Tu-
dományos Tájékoztató Intézet
(Produktinform) módszertani felü-
gyelete alá tartozik. Zárt könyv-
tár, csak az üzem dolgozói hasz-
nálhatják. Külső vállalatoknak,
intézményeknek nem kölcsönöznek.
Kölcsönzési határidő nincs, az
állomány egy része - mint pl. a
vaskohászati, gépipari enciklopé-

diák, lexikonok, szótárak - csak helyben olvashatók. A gyáriak naponta, szabad szombatos héten 7.30-tól 15.30, a másik héten 7.30-tól 16.00 óráig vehetik igénybe szolgáltatásait.

A Szerszámgépipari Művek székesfehérvári Köszörügépgyárának műszaki könyvtára máris jelentős

szerepet tölt be az üzem életében; feltétele, de eszköze, előmozdítója is a további műszaki fejlesztésnek. A gyár vezetőségének figyelme, aktív gondoskodása garancia arra, hogy az utóbbi évek lendületes kibontakozása a következőkben is folytatódik.

(nl)

1971. novemberében:

G Y E R M E K K Ö N Y V T Á R I N A P O K

A Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár már múlt évi munkatervében rögzítette a gyermekolvasók könyvtári ellátásának megjavításaért teendő, első legszükségesebb lépéseket. Ennek a törekvésnek, mely különös hangsúllyal emeli ki a társadalom egyéb korosztályai közül a gyermekek, a 14 éven aluli ifjuság olvasóvá nevelésének feladatait, ugy érezzük, hasznos nyitánya volt a múlt évben Székesfehérvárott megrendezett gyermekkönyvtárosok konferenciája, valamint az elhangzott előadásoknak adott nyilvánosság a Fejér megyei Könyvtáros hasábjain. A folytatás: az országos célok szem előtt tartásával a lehetőségeinkre szabott, számos kisebb-nagyobb intézkedés, az ifjuság jobb könyvtári ellátására irányuló figyelem állandósága a megyeszerte megtartott vizsgálatokban, a szakmai-módszertani irányításban és csaknem minden értekezleten, ahol könyvtárosok találkoztak.

Novembertől újabb eseménysorozat indul: gyermekkönyvtárainkban, ahol azelőtt csak szerényebb, helyi erőkből is megoldható foglalkozásokra került sor, műsoros irodalmi délutánokat, író - olvasó találkozókat tartanak. Tíz községi könyvtárunk állománya gazdagodik ebben a hónapban tekintélyes mennyiségű gyermek- és ifjúsági irodalmi művel, s több helyen e műsorok keretében ünnepélyesen adják át a könyveket a gyermekolvasóknak. A központilag szervezett rendezvénysorozat célja nem új, folytatása az eddigieknek: a jövő felnőtt olvasóit juttatjuk irodalmi élményekhez, amelyekre a községi viszonyok nem nyitnának lehetőséget - és persze az ünneplés is: nem kis dolog, hogy tíz községben átlag 150-nél több szép új könyv kerül soronkívül a gyermekrészlegek szabadpolcaira.

IGÉNY ÉS SZÜKSÉGLET

A Fejér megyei Hirlapból tudtuk meg, a könyvtár ezuttal nem küldött meghívót. Valószínűleg be sem értünk volna a terembe, a Berkesi András részvételével rendezett, szeptember 22-i író - olvasó találkozóra. A siker, amit felületesen - bár nem minden ok nélkül - a közönség számából szoktak következtetni, fergeteges volt: a VIDEOTON több mint kétszáz dolgozója, köztük a szakszervezeti könyvtár olvasói hallagtták meg ezen a napon a népszerű író, Berkesi Andrást. Nem hisszük, hogy lett volna a könyvtárnak az utóbbi időben ilyen nagy számú érdeklődőt vonzó irodalmi rendezvénye.

Az izlésről, a könyvkiadás problémáiról sokat vitatkoztak, irtak már különböző fórumokon, nem is oly rég sorozatban foglalkozott vele szakfolyóiratunk, a Könyvtáros is. Mi sem kívánunk újat mondani: a szocialista közművelődés intézményeinek differenciálniuk kell igény és szükséglet között, s elsősorban az utóbbi kielégítésére kell ügyelniük. Mert van, ami kétségtelenül tömeges igényként jelentkezik, de nem biztos, hogy egyben a tömegek tényleges szükséglete is.

- nyl -

ELŐSZÖR A LEHETŐSÉGET KELL MEGTEREMTENI

"Kétszázhuszan vettek részt szerdán este azon az író - olvasó találkozón, amelyet Berkesi András részvételével tartottak a VI-

DEOTON Művelődési Házában..." - olvashattuk a Fejér megyei Hirlap 1971. szeptember 24-i számában. Szinte magam előtt látom, amint az író - olvasó találkozók rendezésében jártas könyvtárosok arcán gúnyos mosoly jelenik meg, jelezve, hogy így nem nehéz kétszázhusz embert becsalogatni - könyvtári rendezvényre.

Valóban nem nehéz, nos, ezért is rendeztük meg ezt a találkozót. Könyvtárunk, sokak előtt ismert mostoha körülmények között dolgozik a VIDEOTON Művelődési Házában, a vállalat létszámához viszonyítva kis apparátussal. Az érdeklődés felkeltésére irányuló tevékenységét, ennek határfokát rontja a vállalathoz már nem illő művelődési ház, amelynek külleme és felszereltsége is igen sok kívánni valót hagy maga után. Könyvtárunk feladata elsősorban - hiszen üzemi könyvtár -, a gyár dolgozóinak minél nagyobb tömegeit olvasóvá tenni és olvasói izlésük emelését segíteni.

Két adat igényesebb rendezvényeink látogatottságáról: 1970. november 14-én Moldova Györggyel rendezett író - olvasó találkozónkon 32 fő vett részt, Csoóri Sándorral rendezett találkozónkon (1971. március 24.) 16 volt a résztvevők száma. Ez a két szám összevetve a fenti adattal, azt hiszem, önmagáért beszél. Különösen akkor, ha tudjuk, hogy az utóbbiak propagálására legalább kétszer annyi időt és fáradságot fordítottunk, mint a 220 főt vonzó Berkesi-műsorra. Rá kellett jönnünk: csak az igényes rendezvények önmagukban - természetesen

a könyvtári olvasóvá toborzás más módszereivel együtt - még nem tudják, vagy csak kis mértékben tudják a könyvtárba szoktatni, vagy legalább csak megismertetni a könyvtárral potenciális olvasóinkat.

Tavasszal végzett röplapos felmérésünk adatai szerint a megkérdezettek 80 %-a a két ismerten népszerű íróval, Szilvási Lajossal és Berkesi Andrással szeretett volna találkozni. Kivánságukat nem szabad és nem is lenne értelme figyelmen kívül hagyni. Bizalmuk megnyerése nélkül - úgy véljük -, nem tudunk előbbre lépni. Célunk így elsősorban nem az igény kritikátlan kielégítése, hanem főként a bizalom megszerzése volt. Ugyanakkor az író - olvasó talál-

kozó korántsem egyértelmű sikere kapcsán lehetőségünk nyílt arra, hogy közvetlenül a műsor után, sőt még több héttel később is elbeszélgessünk a hallgatókkal észrevételeikről, véleményükről, és ezeket a beszélgetéseket nevelési célkitűzéseink szolgálatába állítsuk.

Az elkövetkezendő időkben is szándékunkban áll - anyagi lehetőségeinktől függően - az igényesebb műsorok között egy-egy hasonló jellegű, nagy tömeget vonzó rendezvényt tartani. Engedékenység ez, megalkuvás? Nyilvánvalóan nem! Ha ugyanis sikerült ezekkel a rendezvényekkel minél több dolgozónkat könyvtárunkba szoktatni, akkor izlésformálásuk lehetősége már kézzel fogható közelségbe került.

Pálfalvi Mária

Régen bevált csiny, hogyha két ember feltűnő érdeklődéssel az égre bámul, rövid időn belül a kíváncsiak gyürüje veszi őket körül, akik szintén látni akarják az "égi tüneményt".

Ez az ötlet szakította félbe a fejtörést, amelyet a művelődési autó nyári ismeretterjesztési programjának kidolgozása okozott. Hiszen ilyenkor a könnyű, szórakoztató műsorok szezonja van. S miért is ne nézhetnénk az égre? Nincs ott semmi olyan, amit 14 éven aluliai nem láthatnak. Mert ez is szempont. Meg aztán pénzükbé se kerül... és mindenki jól látja.

Igy esett a választás a távcsöves csillagnézésre, és felkértük a megyeszerte közismert amatőr csillagászt a csillagos égen való kalauzolásra. A spontán érdeklődésre számítottunk, csupán a biztonság okáért rajzoltam plakátokat. Mindössze egyetlen apró momentum zavart: nem tudtam, hol kell a távcsőbe nézni. A józan ész azt diktálta, hogy az égre irányított cső alsó nyílásán kell be és a felső nyílásán pedig kinézni. A plakát ilymódon egész szemléletesre sikerült.

Elérkezett az első előadás napja.

Lajostelep: "Most van a nap lemenőben" - énekelték az idénymunkás lányok a tarlóról befele jövet (de az is lehet, hogy a kukoricásból), ahogy az már róluk mindenféle szociográfiában írva van. Tudniillik, hogy befele jövet énekelnek. A cselédházakból kandi tekintetek kísérték a távcső felszerelését. Az üzemi konyha irányából átható pörköltszag terjeng tarhonyával. Kellemes nyári este...

Nekem - talán mert egy könyvtárhoz így illik - Babits sorai motoszkáltak a fejemben: "Bus donna barna balkonon, mereng a bibor alkonyon..." Pedig se balkon, se donna, legfeljebb a csalántenger hajladozik a lány esti fuvallatban.

A kisebbfajta légvédelmi ágyuhoz hasonló távcsövet mindenestre ott szereltük fel, ahol a legkevesebb a csalán.

- Tessék mondani, ebből löni fognak? - érdeklődik az egyik rosszul informált mezitlábás fiucska.

Még világos van, amikor a Hold megállapodásunk szerint felkel. Csillagásznak szakértelemmel "célbaveszi", és kezdődik a csillagnézés, ahogy ők nevezték, "kukucs-kálás".

Fiatal traktoros néz a lencsébe. Elképedve kiált föl: - A kiskésit! Teljesen olyan, mint a TV-ben!

Csillagásznak arcán méltatlankodás, de rendíthetetlenül magyaráz tovább és ismét az ujonnan jöttek kedvéért.

Öreg néne totyog oda, kezében tejeskanna. A fiatalbja előre engedi. A néni leguggol, alulról kukucs-kál a távcsőbe.

CSABA ORSOLYA

- Nem úgy kell! Nem ott kell nézni! - kiabálják a körbenállók. Mire a néni: - Mán nekem ne mondják kedveskéim, én a "plakéton" így láttam...

Hét és nyolc óra között - programon kívül - megindul a szunyoginvázió. Erre nem számítottunk. Ettől kezdve úgy néz ki a távcsőre várakozók sora, mint egy sportköri bemelegítés edzés előtt. Aki éppen kukucskál, azt mások vakarják szolidaritásból. A csillagász az ügyeletes kezével mindig utána állit a távcsövön, a másikkal vakarózik.

Végül is a szunyogok kerülnek ki győztesen a párharcból.

A csillagnézők Holdat, Marsot, Jupitert otthagya - mint vesztes csapat - menekülnek a még mindig inycsiklandozó pörköltszagot árasztó ebédlőbe, ahol a művelődési autó vezetője csillagászati kisfilmeket vetit számukra. A vásznon kondér nagyságu hold jelent meg az összes kráterével és hegyével. A nézők soraiból elégedett felkiáltások hangzanak: - Sokkal nagyobb, mint az odakinti! És még szunyogok sincsenek!

A hátsó sarokban - akiket a világmindenségnél jobban izgatott a pörkölt szaga - a jelenlévő szakácsnőt próbálják rábírni, hogy adja elő a maradék pörköltet.

A programba - a puszták mellett - egyetlen községet iktattunk, az érdeklődés összehasonlítása végett.

Valóban, itt ellenállóbbnak bizonyult a hallgatóság a szunyogokkal szemben. Talán azért, mert a tanácselnök is ott volt. S mivel ő nem vakaródzott, senki sem tett egy hangos megjegyzést sem a szunyogokra. Csak úgy félszájjal, egymást oldalbabókve kérdezték: - Magát is csipik?

A tanácselnök éppen a Marsot nézte, amikor az egyik néző - a sötétség leple alatt - megszólalt: - Elnök elvtárs! Vehetne a művelődési ház részére egy ilyen távcsövet! Az elnök szó nélkül kukucskált tovább, majd nagysokára megszólalt: - Annak ugyan befellegzett... - és a Marsra mutatott. Eppen fátyolfelhő uszott elé. De senki sem feszegette tovább a kérdést. Ki tudja, mire értette az elnök?

A kíváncsiság nem hagyta nyugton a közeli kocsmában iszogatókat sem. Hiszen olyan embergyűrű vette körül a távcsövet, hogy ott valami egészen rendkívüli dolognak kellett történnie. A józanabbja odabotorkált. Az elsők közt két férfi, aki bizonyára többet ivott már ötven csöppnél. Egymást átkarolva megállnak a csoport mellett.

- Kit ütöttek le? - kérdi az egyik. Elszontyolodva veszik tudomásul, hogy semmi botrány, itt ismeretter-

jesztés folyik. A másik erősködik, hogy ő is a távcsőbe akar nézni. Odatolakodnak.

- Érdekes! - kapaszkodik meg a távcsőben - szabad szemmel milyen fényesnek látom a Holdat, emigy meg kormfekete!

- Fekete hát, hiszen a barátja a távcső másik végének támaszkodik - figyelmezteti a rendületlen-türelmű csillagász, aztán tovább magyaráz:

- Az a sötét folt ott középen az Esők tengere...

- Már megint a kocsmában kódorogsz, ahelyett, hogy hazagyünnél?! - csendül egy kellemes szoprán a hátunk mögött. Az egyik részeg feleségének a hangja. S rögtön utána a méltatlankodó, borizú válasz:

- Én?! A kocsmában?! Édesanyám! Ezek a kukkeros elvtársak a megmondhatóí, hogy egész este a Holdat néztem!

Bucsuzáskor itt is - és mindenütt - megerősítették, hogy ilyen jól sohse művelődtek. Menjünk máskor is.

az olvasó népért

A Magyar-Szovjet Baráti Társaság -
a Magyar Írók Szövetségével,
a KISZ-szel, a SZOT-tal, a Hazafias Népfronttal,
a Művelődésügyi és Munkaügyi Minisztériummal,
kiadó és terjesztő vállalatokkal közösen -

P Á L Y Á Z A T O T

hirdet

K E L L A J Ó K Ö N Y V

cimmal

A pályázat 1971 októberétől 1972 októberéig tart.

T u d n i v a l ó k

1. Mi a feltétele a részvételnek?

- a) A pályázat résztvevői 6 művet választhatnak az olvasópályázat füzetében közölt irodalomjegyzékből.
- b) A kiválasztott és elolvasott művek alapján a füzetben mellékelt pályázati lapokon megválaszolják a megfelelő kérdéseket.
- c) A pályázati lapokat 1972. október 1-ig átadják a könyvtárosnak, könyvesboltnak. (Csak olvashatóan kitöltött adatokkal ellátott pályázatokot fogadnak el.)

2. Milyen segítséget kapnak a pályázók?

- a) A könyvesboltokban megvételre, a könyvtárakban kölcsönzésre biztosítják és előjegyzik az igényelt műveket.
- b) A könyvek kiválasztásához segítséget adnak a könyvtárosok és terjesztők. A könyveket kiállítások keretében is bemutatják.
- c) A könyvtárak könyvbemutatókat, olvasói anketokat, irodalmi esztétet, könyv-vitákat, vetélkedőket szerveznek és a pályázaton részt venni szándékozóknak ezekre meghívót küldenek.
- d) A Rádió és Televízió műsoraiban feldolgozásra kerülnek a pályázatra javasolt művek. A programról a sajtó, a könyvtárak rölapjai útján tájékoztatják az érdekelteket.

3. A pályázat résztvevőinek jutalmazása:

Azok között, akik a hat - helyes válaszokat tartalmazó - pályázati lapot 1972. október 1-ig átadták valamely könyvtárnak vagy könyvesbolt-nak, 1972. decemberében, nyilvános sorsoláson az alábbi díjakat sorsol-ják ki:

- I. díj: ZSIGULI személygépkocsi
- II. díj: kétszemélyes társasutazás Moszkvába és Leningrádba
- III. díj: egyszemélyes társasutazás Moszkvába és Leningrádba
- IV. díj: egyszemélyes társasutazás Moszkvába és Leningrádba
- V. díj: egyszemélyes társasutazás Moszkvába
- VI. díj: egyszemélyes társasutazás Moszkvába

További díjak: értékes pénz-, tárgy- és könyvjutalmak.

P Á L Y Á Z A T I F E L H I V Á S

Kedves Gyerekek!

A Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó az általános iskolák felső tago-zatos tanulói részére ötödször is meghirdeti Ezt olvastam című olvasó-napló-pályázatát. Az új napló (olvasónaplónk 8. kiadása) különbözik az előzőktől, tehát ideai pályázatunk is eltér a korábbiaktól.

A pályázaton való részvétel alapfeltétele: beküldeni az olvasónap-lót három, könyvről készített feljegyzésekkel. A feljegyzéseknek sem formáját, terjedelmét, sem tartalmát nem kötjük meg. Feljegyezni azt ér-demes - a néhány legfontosabb néven, adaton kívül-, hogy milyen élményt jelentett egy-egy könyv elolvasása.

Ideai rejtvénypályázatunkon is könyveket sorsolunk ki a helyes meg-fejtők között.

Külön díjjal jutalmazandó ez évi feladatunk: "Máig sem volt reám nagyobb hatással olvasmány." Ehhez segítségül és érdekes olvasnivaló-ként szemelvényeket közlünk a naplóban; magyar írók vallomásait arról, hogy mit olvastak szívesen gyerekkorukban.

Kérünk minden pályázót, hogy gondosan töltse ki az olvasónapló ösz-szesítőlapját (1-2. oldal) és a statisztikai részt is (31-32. oldal.)

Dijaink a következők:

- I. díj: 600.- Ft-os könyvvásárlási utalvány
- II. díj: 400.- Ft-os könyvvásárlási utalvány
- III. díj: 250.- Ft-os könyvvásárlási utalvány
- Különdíj: 300.- Ft-os könyvvásárlási utalvány

Az ötven legjobb pályázó szokás szerint jutalomkönyvet kap. A rendezvé-nyek és idézetkereső játékok helyes megfejtői között - a felsorolt di-

jakon és jutalmakon felül - könyveket sorolunk ki. - Valamennyi eredményes résztvevő (nemcsak a nyertesek és díjazottak, hanem minden gondos és szép napló tulajdonosa) oklevelet és részvételi igazolást kap.

Eredményhirdetés után naplóját mindenkinek visszajuttatjuk.

Az olvasónaplókat egyénileg vagy csoportosan (pl. iskola vagy könyvtár közvetítésével) a kiadó címére lehet beküldeni:

MÓRA FERENC IFJUSÁGI KÖNYVKIADÓ
V. Olvasónapló-pályázat

BUDAPEST VII. Lenin körut 9-11.

A beküldés határideje: 1972. április 10.

Eredményhirdetés: 1972. június 1-én lesz.

Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó

ezt láttuk

GYERMEKILLUSZTRÁTOROK DUNAUVÁROSBAN

Nem önképzőkörben, nem művészek vezette műhelyben találkoztunk. Akiket láttam, ecsetjüket még nem a rutin vagy a tanultak segítették át a nehéz pontokon, amikor leültek, hogy élményeiket képpé formálják. Dunaujváros, 1971. október 20, délelőtt 10 óra. A kész munkák kirakva egymás mellett, a tekintetek összütésében: zsürizésre várnak. A József Attila Városi Könyvtár illusztráció-pályázatát értékelik.

A versenyre mindenki benevezhetett, aki a gyermekkönyvtár olvasója, legkedvesebb könyveinek illusztrálásával. Most, az eredményhirdetésre nemcsak a kis alkotók jöttek el, hanem barátaik is, hogy meghallgassák a zsüri elnöke, P. Csasztka Ilona képzőművész indokolását a döntésekről.

Nagy az izgalom a gyerekek között, a rajzok fölé hajolnak, hal-kan latolgatják egymás között az esélyeket. A beérkezett illusztrációkat nézegetjük mi is: összesen negyven rajz fekszik előttünk, élményt jelent végigmenni a soron. Változatos technikával készültek: van köztük akvarell, pasztell, szén- és tusrajz is. Van aki több munkával is szerepel. A könyvtárosok elmondják: legfőbb szempontként kötötték ki, hogy kizárólag a gyerekek saját elképzelése alapján készített, tehát eredeti pályamunkákkal lehet benevezni. Helyes igény volt ez: általa kizárták az esetleg technikailag

kifogástalan, de önállóságot nélkülöző másolatokat, a rajzokon a gyerekek alkotó fantáziája, teremtő kedve érvényesülhetett.

Valóban, a legizgalmasabb és legkedvesebb könyvélmények elevenedtek meg a vonal és tónus, a formák és színek eszközeivel a rajzlapokon. Sokan egy-egy mesejelenetet választottak témául, jól megragadva a történet ábrázolható mozzanatait. Ezekre inkább az alsótagozatosak vállalkoztak; Mici Mackó egyik-másik megjelenítése illusztrációs telitalálat - gyermeknyelven elbeszélve. Kétségtelen, hogy a különböző irodalmi művek illusztrálása más és más nehézségi fokot jelenthet - és nemcsak ebben a korban! -, a pályázók mégis a legkeresettebb, a legolvasottabb könyvekből válogattak, nem riadtak meg a nehezebb feladatoktól sem. A két Lotti több rajzon is szerepel, s az is kiderül, milyen hatással vannak a gyerekekre a fantasztikus történetek, regények (Fehér Klára: Földrengések szigete, Csernai Zoltán: Az özönviz balladája). Nem kevesebb ihletést kaptak az állat- és gyermektörténetekből, vadászjelenetekből mint Hermann Melville Moby Dick-je, A fehér bálná-ja, Adam Bahdaj Fekete esernyő-je, vagy a klasszikus remekművekből, mint Molnár Ferenc Pál utcai fiúk című ifjúsági regénye. Nem hiányoznak természetesen a fiúk kedvencei, az indiántörténetek nyomán készült rajzok sem.

És a kivitelezés? A ragyogó kompozíciók mellett persze akadtak kevésbé sikerültek, színvilágukban is bátortalanabbak, következetlenebbek. Ám ekkora gazdagság, sokszínűség láttán önkéntelenül is arra gondol az ember, hogy a felnőttek gyerek témájú rajzai technikailag lehetnek tökéletesebbek, de a gyerekrajzok finom báját, naiv tiszta szépségét, esetlen őszinteségét, a nagyszerű csodálkozást, a felfedezés és tükrözés ilyen makulátlan örömét csak a gyerekek rajzain érezheti a szemlélő. Mást is mutatnak ezek a rajzok: a gyerekek megfigyelőképességének terjedelmét, mélységét, élményeik intenzitását. Ösztönzőleg hatnak a gondolkodásra, gazdagítják a kifejezőképeséget. Készesség és érzék finomodik a gyermekben a valóság, a világ és benne saját maga szerepének és helyének fölismerésére.

P. Csasztká Ilona nagyon helyesen nemcsak a legszebb alkotá-

sok készítőihez szól, hanem minden pályázónak ad egy-két jó tanácsot, rámutatva a hiányosságokra. Felhívja a figyelmet az eredetiség igényére, elmondja, hogy a rajzolónak függetlenítenie kell magát a már ismert illusztrációktól, s hogy a képi kifejezőkészséget tárlatlátogatásokkal is kell fejleszteniük a gyerekeknek.

A legjobb rajzok készítői könyvjutalmat vesznek át, de ennél is nagyobb kitüntetés, hogy műveik a könyvtár falaira kerülnek. Tetszik ez a kis alkotóknak, és tetszik a látogatóknak is. Az ötlet, az előkészítés, a lebonyolítás. Az, hogy a gyerekek rajzaik témáját olvasmányaikból merítették. Mert az irodalom és képzőművészet ilyen jellegű összekapcsolása jól szolgálja a gyerekek komplex esztétikai nevelését, ha az olvasás szempontjait most külön nem is említjük - a könyvtárakban.

Néda Lászlóné

k ö n y v e s p o l c

1971. július - október

A KISZ közelgő VIII. Kongresszusának tiszteletére két kiadvány is jelent meg Fejér megyében.

Fejér megye ifjusági mozgalma adatok és képek tükrében. 1967-1971. Kiad. a KISZ Fejér megyei Bizottsága. [Székesfehérvár, 1971.] 24 l.

A kiadvány 23 fénykép és több mint 25 táblázat adatainak segítségével átfogó képet ad a megye közel 26 ezer KISZ tagjának négyéves munkájáról és eredményeiről, az alapszervezetek és bizottságok tevékenységéről. A küldötttertekezlet sikeres lebonyolításához, az aktívabb vitákhoz, a Kongresszus eredményes előkészítéséhez segítséget nyújtó hasznos összefoglalás az uttörő csapatok adatainak közlésével zárul.

Aczél Gábor: Tiéd a holnap. Fejezetek az ifjusági mozgalom dunaujvárosi történetéből. (Kiad. a KISZ Dunaujvárosi Bizottsága.) (Dunaujváros, 1971.) 101 l.

"A városépítés hőskorának felidézése nem az emlékeket szándékozik megőrizni. Inkább hid a két fiatal generáció között. Egy nemzedéknyi multba visszanézve is éreznünk kell, hogy nemcsak előbbre lépünk, hanem egy lépcsőfokkal magasabbra is. A mult tisztelete mindig a jövő megbecsülésére tanít és mai felelősségünkre" - olvashatjuk az előszóban. "Két évtized még nem történelem", de az 1950. májusától, a Dunai Vasmű és Dunaujváros építésének kezdetétől 1957. márciusáig, a Magyar Kommunista Ifjusági Szövetség megalakulásáig eltelt hét év nemcsak az építkezés, hanem az ifjusági mozgalom hőskora is. A könyv három nagy fejezetében (1950 május - 1951. február, 1951. február - 1953 június, 1953. június - 1957. március) a szerző egyaránt felhasználta a korabeli napilapok anyagát, az egykori jegyzőkönyveket és beszámolókat, valamint a mozgalom irányítóinak, vezetőinek visszaemlékezéseit. Az adatok gondos összegyűjtésével és mértéktartó közlésével vált lehetőség arra, hogy a könyvből megismerhető legyen nemcsak az ifjusági mozgalom kibontakozásának és fejlődésének utja, hanem nagy vonalakban az építkezés története is.

(T. Gy.I.)

X NÉGY SZAKSZERVEZETI KÖNYVTÁR folytatja tevékenységét új, önálló helyiségben, az eddigieknél kedvezőbb feltételek között, szeptember-október óta. A MÁV Kulturház székesfehérvári szakszervezeti könyvtárában az új helyiségben a melegpadlót most készítik, jövőre kap új berendezést. Társadalmi munkával építették fel a pusztaszabolcsi MÁV Góc-könyvtár mintegy 30 négyzetméter alapterületű helyiséget, mely új berendezést is kapott. Az önálló helyiséghez jutott Vörös Október Ruhagyár dunaujvárosi gyáregysége könyvtárának berendezése rövidesen megoldódik, a dunaujvárosi MÁV Góc-könyvtár új butorokkal való felszerelését ezután kell még biztosítani.

X SÁRKERESZTESEN - mintegy másfél évi szünetelés után - augusztus 1. óta ismét fogadja olvasóit a községi könyvtár. A művelődési otthon épületében felújítással kialakított és a korábnál mintegy háromszor nagyobb alapterületű helyiségben megnyílt intézményben új könyvtáros látja el a teendőket; tiszteletdíját - támogatásként - a helyi termelőszövetkezet biztosítja.

ÖSSZESEN NYOLCVANEZER FORINT összegű berendezéssel és felszereléssel gyarapodott a harmadik negyedév során három község: Alsószentiván, Nagylók és Sárszentágotta könyvtára. Az intézmények új könyvvállványt, kölcsönzőasztalt, katalógusszekrényt, kiállítási tárlót és olajkályhát kaptak.

ÚJ FIÓKKÖNYVTÁR LÉTESÍTÉSÉT tervezik Bicske-Újtelepen. A nagyközség mintegy háromezer lakost számláló kerületében már megkezdtek annak a kulturális objektumnak az alapozási munkáit, amely nappal az öregek napköziotthonaként, este pedig klubkönyvtárként működik majd. A közel 1 millió forint költségből emelt új épület redőnyfalakkal is tagolt négy övezetéből 38 négyzetméter alapterületen állítják fel a könyvtárat, több mint 3000 kötettel, zárható szabadpocokon. Az intézmény megnyitását 1972-re tervezik.

KLUBKÖNYVTÁRAT létesítenek Mórton, az 1971. január 1-én tanácsi kezelésbe adott, volt szakszervezeti székház épületében. Az objektum eddig is kulturális célokat szolgált - könyvtár nélkül. Most közel 70 négyzetméter alapterületű helyiséget alakítottak ki 25 000 forint felújítási keretből a könyvtár számára, mely a jelenlegi járási könyvtár fiókéntéül működik majd. A több mint 3000 kötetes letéti állománnyal induló könyvtár mellett két klubhelyiség és egy nagyterem egyéb népművelési célokat szolgál. A burkoló munkák befejezésével és a berendezés biztosítása után, az új létesítmény megnyitását 1972-re tervezik.

KLUBKÖNYVTÁRAT alakítanak ki Fülén, a régi moziépületből, mintegy 200 ezer forintos költséggel. A község régóta huzódó könyvtárproblémája ezzel megoldódik.

✓ UJABB SZAKSZERVEZETI KÖNYVTÁRAK kapcsolódtak be a közelmúltban az SZMT Központi Könyvtár letéti hálózatába; legutóbb a székesfehérvári Finommechanikai Javító Vállalat könyvtára. A korábban önálló egységek fejlesztése és szolgáltatásaik magasabb minősége a hálózaton belül jobban biztosítható. Rövidesen a hálózat tagja lesz a Vörös Október Ruhagyár dunaujvárosi gyáregységének szakszervezeti könyvtára is.

LETÉTET LÉTESITETT a martonvásári klubkönyvtár juniustól augusztus közepéig a martonvásári KISZ Önkéntes Építőtáborában. A klubkönyvtáros, mint a táborvezetőség tagja, a kölcsönzéseken kívül gazdag irodalmi programsorozatot rendezett a fiataloknak. Ennek során július 7-én, 21-én, augusztus 4-én és 18-án Takács Imre József Attila-díjas költő és Sobor Antal író találkozott a táborozók különböző csoportjaival.

BEFEJEZTÉK a zenei részleg hanglemezállományának katalogizálását a dunaujvárosi József Attila Városi Könyvtárban. A 221 db lemezből álló, még fiatal gyűjteményt hangszalagok egészítik ki, amelyek elsősorban a legkeresettebb, nagyforgalmu zeneművek (egyes barokk, preklasszikus szerzők, könnyűzene) lemezeinek kimélését szolgálják. A részleg a lemezek helybeni lejátszásán kívül kérésre hangmásolást is szolgáltat, hozott magnetofon-szalagra.

A zenei részleg 12 férőhelyes lejátzó asztalánál egyidejűleg két lemezjátsszóról és egy magnetofonról vagy rádióról közvetített - összesen három féle program hallgatható.

KATALÓGUSRENDSZERÉNEK építésében a sárbogárdi járásban élenjár Mezőszilas községi könyvtára. A több mint négy és félezer kötetes könyvtár kartotékos raktári nyilvántartásán kívül szerzői és címrendszős betürendes és szakkatálogussal rendelkezik.

KÉT AJÁNLÓ BIBLIOGRÁFIÁT állított össze a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár olvasószolgálati csoportja a közelmúltban a TIT felkérésére: a Világnézetünk alapjai és a szocialista hazafiság tárgykörét feldolgozó előadássorozathoz.

A KÖNYVTÁRI ESTÉK ősszel újra indult első rendezvényére - Örkény István estjére -, ajánló bibliográfiát adott ki a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár. A kiadvány, mely az Örkény Istvánról szóló irodalomból is válogatást nyújt, félezer példányban jelent meg.

✕ UJ KÖNYVEK FIATALOKNAK címmel ajánló bibliográfiát adott ki szeptemberben a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár. A gyermekkönyvtárból az intézmény felnőtt részlegébe átiratkozó fiatalok számára készült, ötven művet ismertető, illusztrált kiadványt Andrassy Ottoné, az olvasószolgálati csoport munkatársa állította össze. Tervek szerint a jövő évben megjelenő, hasonló rendeltetésű, de jóval magasabb példányszámu bibliográfiát a KISZ Fejér megyei Bizottsága és a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár közösen adja ki és terjeszti majd.

A SZÉKESFEHÉRVÁRI JÁRÁS Polgárdi báziskönyvtárához tartozó községi könyvtárainak szakmai módszertani irányítását 1971. augusztus-

tus 1-től Májer Sándortól, aki Somogy megyébe távozott, Parall Ferencné fiókkönyvtáros vette át. A polgárdi községi könyvtár helyi tevékenységének feladatait Józsa Anna, korábban a VIDEOTON szakszervezeti hálózatában dolgozó munkatárs végzi.

A FŐHIVATÁSÚ NÉPMŰVELŐK idei nyári tanfolyamán, melyet augusztus 2 - 7-ig rendeztek Fehérvár-csurgón, 3-án a járások területi tevékenységéről szóló tájékoztatáson a járási könyvtárak igazgatói is résztvettek. Ezenkívül több, a könyvtári munka területét érintő, könyvtárosokat érdeklő előadás is elhangzott. Augusztus 5-én Emberek és könyvek címmel H. Sass Judit olvasásszociológiai, s még aznap Tunkli László egyetemi adjunktusnak a kommunikáció pszichológiai kérdéseiről szóló előadását hallgatták meg a népművelők. Augusztus 6-án dr. Csongor Endréné, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár igazgatója a külföldi könyvtárügy kérdéseiről beszélt a tanfolyam hallgatóinak.

AUGUSZTUS 20-tól szeptember 6-ig bezárta kapuit a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár. Ez idő alatt ujjrafestették a felnőtt kölcsönző és olvasótermi övezet falait mindkét szinten, s elvégezték az időközben szükségessé vált kisebb szerelési és javítási munkálatokat. A festés idejére a könyvtár dolgozói a szabadpolcon elhelyezett állományt a Csók István Képtár szomszédos termében helyezték el.

TOVÁBBI TAPASZTALATCSERÉKRE került sor augusztus folyamán. A megyei könyvtár technikai munkatársai 4-én meglátogatták a dunaujvárosi József Attila Városi

Könyvtárat, két fiókkönyvtárát és a Dunai Vasmű Vörösmarty Könyvtárát. A dunaujvárosi József Attila Városi Könyvtár dolgozóinak egy csoportja augusztus 13-14-én a tatabányai megyei könyvtárba és a tatai városi könyvtárba látogatott. A Sárbogárdi és a székesfehérvári járás községi könyvtársai augusztus 26-án a Pest megyei könyvtárat keresték fel, ahonnan több községi intézmény megtekintésére a területre utaztak.

A HARMADIK NEGYEDÉVBEN befejeződött a Dunaujváros városi és járási könyvtárhálózatában tartozó intézmények felmérő vizsgálata. A felmérés, amely a József Attila Városi Könyvtárra, két fiókkönyvtárra, a Ságvári Fiókkönyvtárra, a Bartók Béla Klubkönyvtárra, továbbá hét községi könyvtárra terjedt ki, egységes szempontok alapján, sokoldaluan feltárta az intézmények működési feltételeit, tevékenységét, tartalmi munkáját és hiányosságait.

A DUNAUJVÁROSI József Attila Városi Könyvtár és fiókkönyvtárak munkatársai a harmadik negyedévben végzett felmérését, a vizsgálat tapasztalatait tárgyalta meg szeptember 10-én a Városi Tanács Művelődésügyi Osztályának vezetője és a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár képviselője.

A POZSONYI EGYETEMI KÖNYVTÁR munkatársai magyarországi tanulmányutjuk során szeptember 10-én meglátogatták a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárat. A harminc fős csoport az intézmény megtekintése után városnéző sétán ismerkedett Székesfehérvár nevezetességeivel, műemlékeivel.

AZ ŐSZI HÓNAPOKBAN tapasztalatcsere utat szervezett a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár. Szeptember 23-24-én a bicskei és a móri járás főhivatású könyvtárosai látogatták meg a pápai városi-járás, az ajkai városi, a devecseri járás és a veszprémi megyei könyvtárat. Szeptember 27-28-án a dunaujvárosi járás főhivatású könyvtárosai Pest megyébe látogattak, ahol a szentendrei járás könyvtáraiba jutottak el. Ugyancsak Pest megye, a ceglédi és a budai járás könyvtárait tekintették meg szeptember folyamán a székesfehérvári és a sárbogárdi járás főfoglalkozású könyvtárosai. A megyei könyvtár olvasószolgálati munkatársainak hét fős csoportja pedig Szombathelyre, az új megyei könyvtárba utazott tapasztalatcsere-re, szeptember 30-án és október 1-én.

KÉT TAPASZTALATCSERE-UTAT szervezett a közelmúltban az SZMT Központi Könyvtár: Dunaujváros és környékének szakszervezeti könyvtárosai szeptember 30-án Pécsre látogattak, ahol az SZMT Központi Könyvtár, valamint a város többi szakszervezeti könyvtári intézményével ismerkedtek. Október 11-én Székesfehérvár és környékének könyvtárosai Várpalotán, Veszprémben és Zircen jártak.

AZ OPKM és a Pedagógus Szakszervezet Központi Vezetőségének Szervezési és Köznevelési Osztálya 1971. október 1-én és 2-án Balatonfüreden tanácskozást rendezett. Dr. Gosztonyi János művelődésügyi miniszterhelyettes bevezetője után dr. Köte Sándor, a neveléstudományok kandidátusa "A pedagógiai muzeális értékek felhasználása a szocialista pedagógiai

közgondolkodás fejlesztésében" címmel tartott előadást, majd Kisfaludy Sándor, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum főosztályvezetője ismertette a muzeális értékű iskolai könyvtárak helyzetét. Az előadásokat vita követte, melyen hozzászóltak a nagy múltú középiskolák könyvtárosai is. A tanácskozáson részt vett a fővárosi és több, köztük a Fejér megyei iskolakönyvtári felügyelő is.

A JÁRÁSI IGAZGATÓK legutóbbi értekezletére október 20-án, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárban került sor. A könyvtár-igazgatók az 1971. év eddigi eredményeit értékelték, és többek között a következő esztendő munkatervi szempontjait beszélték meg.

A MEGYEI TANÁCS VB székesfehérvári Járási Hivatala október 25-én a járás községeinek könyvtárügyéről tárgyalt. A munkaértekezleten, amelyen részt vett a megyei könyvtár igazgatója is, a két körzet módszertani irányításával megbízott két főkönyvtáros: Parall Ferencné és Pávay Endréné számolt be a múlt év munkájáról és az elkövetkezendő feladatokról.

A VIDEOTON szakszervezeti könyvtárhálózatának I-III, negyedévi eredményeit tárgyalta meg október 26-án az üzem könyvtári tanácsa, és meghatározta a további feladatokat. Szeptember 30-ig az üzem 16 szakszervezeti fiókkönyvtára a központi intézménnyel együtt 2418 olvasónak összesen 31 929 kötet könyvet kölcsönzött, - tizezerrel többet, mint az elmúlt év azonos időszakában.

A FEJÉR MEGYEI iskolai könyvtárosok első alapfoku tanfolyamát, melyet az Építők Művelődési Házában rendezett a Megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya és a Továbbképző Kabinet, október 15-én, 9 órakor nyitották meg. A huszonöt fő részvételével lebonyolított tanfolyam bevezető előadását "A könyv és a könyvtár szerepe a művelődésben" címmel Csukly Alajos, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár főkönyvtárosa tartotta.

TÁRSADALMI MUNKÁS szakszervezeti könyvtárosok részére szervezett alapfoku tanfolyamot Dunaujvárosban az SZMT Központi Könyvtár. A november 22-i vizsgával lezárult tanfolyamon újabb tizenöt szakszervezeti könyvtáros szerezte meg az alapfoku szakképesítést.

A SZAKSZERVEZETI KÖNYVTÁROSOK ideji továbbképző tanfolyamát október és november hónapban rendezte meg az SZMT Központi Könyvtár. Az SZMT székházában kéthetenként sorra kerülő előadásokon és foglalkozásokon 35 könyvtáros vett részt. Legközelebb 1972. februárjában és márciusában hívják össze őket, hasonló szervezetben, s más, az előzőekre épülő tematikával.

A FŐHIVATÁSÚ KÖNYVTÁROSOK 1971/72. évi középszintű továbbképzése november 10-én kezdődött. Az első foglalkozáson, amelyen részt vettek a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár, valamint a megye főhivatású munkatársai, a nyár folyamán lezajlott tapasztalatcserek értékelésére, megvitatására került sor. Az egyenként két-három napos tapasztalatcsereken 62 főhivatású könyvtáros vett részt, és a meglátogatott intézményekben az őt érintő szakterü-

letet tanulmányozta. A látogatott területek elsősorban mint megyénkkel, községeinkkel valamilyen közös vonatkozásban érintett helységek - Veszprém, Győr, Vas, Komárom és Pest megye megyei, járási vagy községi könyvtárai voltak.

A délután folyamán az esztétika, a pszichológia és pedagógia köréből szabadon választott előadásokat hallgattak könyvtárosaink.

TIZENHAT, többségében falusi munkatársunk tett sikeres alapfoku könyvtáros vizsgát november 15-én, a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárban. A vizsgázók igen jó felkészültségről adtak tanubizonyosságot: nyolcan kiváló, nyolcan pedig jó eredményt értek el. Az ujonnan vizsgázottaknak további sikeres és eredményes könyvtári munkát kívánunk.

A KÖZPONTI JÁRÁS II. körzetének tiszteletdíjas és főhivatású községi könyvtárosai november 22-én munkaértekezletet tartottak Polgárdiban, a terület báziskönyvtárában. Az értekezleten, melyet dr. Csongor Endréné, a megyei könyvtár igazgatója vezetett, a három negyedév eredményeit és a soronkövetkező feladatokat beszéltek meg a könyvtárosok.

A SÁROSDI KLUBKÖNYVTÁR a könyvkölcsönzések mellett a nyári hónapok alatt is foglalkoztatta a fiatalokat: a Rejtvényfejtők Klubjának tagjai rendszeresen megtartották összejöveteleiket.

JÁR A SZÁJAM címmel június 23-án került sor Kisteleky Zoltán előadóestjére a fehérvárcsurgói klubkönyvtárban. A nagyszerű esten a község érdeklődő fiataljai, a pedagógusok és az idősebb korosztályu versbarátok nagy létszámmal vettek részt.

A VELENCEI NYÁR '71 keretében július 2 - 10-ig Aranyi Sándor, Dékány Ágoston és Lacza Márta kamarakiállítását rendezték meg a velencei klubkönyvtárban. A kiállítás megnyitásán a velencei KISZ táborban működő Képzőművészeti Alkotó Tábor résztvevői is megjelentek. Július 29-én ugyanitt Ujházi Péter festőművész és Nagy Benedek szobrászművész kiállítását nyitották meg. Július 20-án Takács Imre József Attila-díjas költő szerzői estjére került sor, közreműködött Bajcsay Mária előadóművész. Az esten mintegy hatvan főnyi közönség vett részt.

HANGVERSENYEK és komolyzenei ismeretterjesztő előadások voltak június és július hónapban a velencei, nagyvelegi, fehérvárcsurgói, valamint a sárosdi klubkönyvtárban, ahol a székesfehérvári Zeneiskola vonósnégyese Mozart-, Vivaldi- és Haydn--műveket mutatott be. A sikeres programokat, melyeket a jövőben folytatni kívánnak, a Megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya, a Megyei Művelődési Központ és az Állami Zeneiskola rendezte.

KÉT CSOPORTBAN, szeptember 11-én és 18-án délután bucsuztatta 14. életévüket betöltött olvasóit a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár gyermekrészlege. A két alkalommal megtartott rendezvé-

nyen, melynek során a fiatalok ünnepeles keretek között beiratkoztak a felnőtt kölcsönzőbe és tájékozódhattak a könyvtár használatáról, mintegy százhuszan vettek részt. Utravalóul a gyermekkönyvtárénál mintegy tizszer nagyobb gyűjteményben való eligazodás megkönnyítésére ajánló bibliográfiát kaptak a megjelentek, melyet erre az alkalomra adott ki a könyvtár.

RÖVID NYÁRI SZÜNET UTÁN ismét beindultak a gyermekfoglalkozások a Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár gyermekrészlegében. Szombat délutánonként változatos programmal gondoskodnak a kis olvasók irodalmi és szakismereteinek bővítéséről: az október 2-től november 20-ig megtartott öt rendezvény közül négy ismeretterjesztő jellegű volt. November 6-án Nádihegedű címmel Móra Ferenc műveiből hallottak összeállítást a gyermekek, Létay Klára színművésznő előadásában. November 12-én Vargha Balázs, a KMK munkatársa vezetett fejtörő játékokat a gyermekkönyvtárban.

SZÁLL AZ ÉNEK címmel népdalokat, népballadákat hallgattak október 4-én a gyermekolvasók a Velinszky László Városi Könyvtárban. A rendezvényen Marosi Julia népdalénekes és Péter Ilona előadóművész lépett fel. Október 11-én Kittenberger Kálmánra emlékezett a gyermekközönség előtt Mohai Elek erdész.

KI MIT TUD? műsort rendezett gyermekolvasóinak október 25-én a Velinszky László Városi Könyvtár József Attila lakótelepi fiókkönyvtára. A várakozáson felüli érdeklődéssel kísért rendezvényen 23 versenyző szerepelt vers- és

próza-mondással, valamint hangszeres zenével. A vetélkedő győztesei könyv- és egyéb jutalomban részesültek. - Az alagsorban elhelyezett fiókkönyvtár gyakran megörvendezteteti fiatal olvasóit kisebb rendezvényekkel is: legutóbb október 18-án az alsótagozatos tanulóknak tartott mesedélután a könyvtáros.

VIVALDI ÉS AZ OLASZ BAROKK címmel Szili Mihály, az Állami Zeneiskola tanára tartott előadást október 29-én, a József Attila Városi Könyvtárban. Az érdeklődés várakozáson felüli volt: a sok muzsikával és kisfilmmel illusztrált hangulatos zenei esten több mint hetvenen vettek részt.

BARTIS FERENC romániai magyar költő, a Martonvásárhelyen megjelenő Uj Élet c. lap munkatársa szerzői estjét november 9-én rendezte meg a székesfehérvári Velinszky László Városi Könyvtár. Bevezetőt mondott Takács Imre József Attila-díjas költő, közreműködtek a Vörösmarty Irodalmi Szinpad tagjai.

Bartis Ferenc másnap délelőtt Zsigmond Attila, romániai magyar képzőművész társaságában megtekintette a megyei könyvtárat.

HÁROM NAGYSIKERŰ irodalmi programot rendezett a közelmúltban az Építők Pintér Károly Művelődési Házának Hírlapolvasója: október 8-án Tompa László Virrasztók című előadójestjén, 25-én a Jelenkor szerkesztőségi estjén, amelyen Arató Károly és Pákolitz István költő, valamint Szederkényi Ervin főszerkesztő találkozott a folyóirat olvasóival, nagy számú érdeklődő közönség jelent meg. November 17-én került sor Bálint Andrásnak,

a Madách Színház tagjának Magyarországon messzire van című előadójestjére, mely először az Egyetemi Szinpadon hangzott el, az Előadóművészek Fesztiválja sorozat keretében.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI előadássorozatot rendez októbertől májusig a VIDEOTON szakszervezeti könyvtára. A nyolc előadásból álló sorozaton nagy létszámmal vesznek részt a szomszédos 327. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet tanulói.

EDISON halálának 30. évfordulója alkalmából a Menlo-parki várászló címmel november 22-én nagy sikerű ismeretterjesztő gyermekrendezvényt bonyolítottak le a Velinszky László Városi Könyvtárban. A meghívott szakelőadó ujszerűen mutatta be a nagy feltalálót: Száva István könyvét diafilmre dolgozta fel, ezt is láthatta az 50 főnyi érdeklődő közönség; végül a résztvevők a könyvtár ajándékával: egy-egy Edison-fotóval távoztak.

KÉT JÓZSEF ATTILA-DIJAS KÖLTŐ: Ágh István és Bella István részvételével rendezett szerzői estet november 24-én a Velinszky László Városi Könyvtár. Közel 170-en vettek részt az esten, melyen Batta Imre irodalomtörténész mondott bevezetőt.

UJ KÖNYVTÁROSOKAT KÖSZÖNTÜNK: a sárbogárdi járásból Budai Győzöt Hantason, Ellenbruck József-nét Pusztægresen, Nyers Mihály-nét Sáregresen, Oláh Rozáliát Sárbogárdon és Tóth Máriaát Alapon. A bicskei járásból Szár I-en Bissóff Ignácné, Vértesacsán Pálfi Miklósné, a móri járásból Csákbe-

rényben Kovács Erzsébet, Söréden Kovács István községi könyvtárosokat. A székesfehérvári járásból Nádasdlaányban Katona Lajosnét, s végül két könyvtári munkaterületre visszatért munkatársat: Szabadbattyánban Garami Károlyt, Velencén pedig Nagy Károly klubkönyvtárvezetőt. Munkájukhoz sok sikert, jó erőt és egészséget kívánunk.

OKTÓBER 1. ÓTA főfoglalkozásu vezetővel működik az MSZMP Fejér megyei Oktatási Bizottságának könyvtára. Az intézmény könyvtá-

rosa Szabó Józsefné, aki 1959-től a megyei könyvtár munkatársa volt.

A MEGYEI KÖNYVTÁR november 4-és megtartott szakszervezeti taggyűlése - Szabó Józsefné titkár más munkahelyre való távozása miatt - új SZB titkárt választott, Román Károlyné személyében. A november 7-i megemlékezésen kívül kedves ünnepség résztvevői voltak a megyei és a városi könyvtár dolgozói: ekkor köszöntötte a párt alapszervezet nevében Molnár Istvánné titkár Kalocsa Irént, 25 éves párttagsága alkalmából.

KÖNYVTÁRÜGYI ÉRTEKEZLETET hívott össze november 10-én a Szakszervezetek Fejér megyei Tanácsának Központi Könyvtára. Az SZMT Székház nagyszobájában délelőtt 9 órakor kezdődő tanácskozást Kovács Józsefné SZMT titkár nyitotta meg. Az elnökségben helyet foglalt Gönczi Imre, a SZOT Kulturális Osztályának munkatársa és Juhász Jenő, az SZMT Központi Könyvtár vezetője. Részt vett az értekezleten néhány más megye - Somogy, Csongrád, Veszprém - meghívott képviselője is.

Az ideai értekezlet új vonása, és ez növeli jelentőségét, súlyát - mondotta bevezetőjében Kovács Józsefné -, hogy nemcsak a könyvtárosok, hanem sok helyről a könyvtárak fenntartói, az SZB-titkárok, bizottsági tagok, kulturális felelősök is megjelentek és részt vesznek a tanácskozáson. Elmondotta, hogy a gazdasági fejlődés gyors ütemét tudatformáló tevékenységükkel a könyvtáraknak is segíteniük kell, az MSZMP X. Kongresszusának szellemében "magasabb szinten dolgozniuk a szocializmus teljes felépítéséért".

Gönczi Imre "Alapelvek és követelmények a szakszervezeti könyvtármozgalom fejlesztéséhez" című előadásában először a multat idézte, amikor "a könyvtáros szertárosa volt a mozgalom életének". - Jelenleg a közművelődési könyvtári ellátás 30 %-át a szakszervezeti könyvtárak nyújtják, jelentőségük egyre nő - mondotta -, most pedig erőteljesebb intézményi fejlesztésre van szükség, hogy az eredmények tarthatók legyenek és előrelépés is történjék. Utalt a SZOT 1971-es Elnökségi határozatának új, gyakorlati szempontokat, perspektívát adó jellegére, s mindenekelőtt arra a követelményre, hogy a szakszervezeti könyvtári ellátásnak a magasabb szintű, hálózati rendszerre kell épülnie. A továbbiakban ismertette a határozatban foglalt normatívákat, modelleket.

Ezt követően Kovács Józsefné titkár adott részletes áttekintést az eddigi eredményekről és a szükséges fejlesztés soron következő feladatairól, befejezésül pedig Juhász Jenő beszélt a könyvtárosok főbb aktuális tennivalóiról. Az értekezlet nyílt, őszinte légköre, a helyzet elemző feltárása és a tennivalók szabatos meghatározása jó tájékoztatást, hasznos utmutatást adott a résztvevőknek a jövőre nézve.